

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Specvlvm Monachorvm D. Bernardi, S. R. E. Cardinalis, Et
Abbatis Cassinensis**

**Arnulfus <de Boeriis>
Bernardus <Ayglerius>**

Dilingæ, 1616

Pars Prima. In qua forma Monasticæ professionis exactè declaratur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48585](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48585)

INCIPIT SPE-
CVLVM D. BER-
NARDI ABBATIS
CASSINENSIS, DE HIS
AD QVÆ IN PROFESSIONE
obligatur Monachus. Et quæ sint
in Regula quæ habeant vim
præcepti, quæ mandati,
& quæ consilij.

PROLOGVS EIVSDEM.

RÆCORDIALIS-
SIMIS Fratribus
Ioanni Decano,
Thomatio Vice-
decano, sacroq;
Conuentui Cas-
siniensi beatissimi Patris Nostri Be-
nedicti; Bernardus successor indig-
nus,

A

nus,

2 SPECVLI D. BERNARDI

mus, in rore cœli, & pinguedine
terræ benedictionem, quæ Fratri-
bus in vnum habitantibus promit-
titur, & debetur &c.

Frequenter pulsatus, & à mul-
tis temporibus maximè modernis
quando missus eram de mandato
sedis Apostolicæ, vt agerem quæ-
dam negotia ipsius sedis in parti-
bus Gallicanis, de Iuribus Regulæ
B. P. N. B E N E D I C T I. An omnia
quæ continentur in Regula ipsa,
sint meritò dicenda præcepta, &
per consequens ad culpam mortu-
alem obligent non seruantes pro-
fessores? an etiam sint consilia, vt
non sint transgressores ad culpam
aliquam obligati? Meditatus sum
in corde meo, breuem quidem ef-
se verborum materiam quæstionis,
sed difficultate grauidam ad sol-
uendum. Quæ quæstio quantam
discussionem requirat, videre pote-
rit liquidè prudens meditatio per-
qui-

quirentis. Et licet ego corrigiam
 istam soluere sim ignarus, confusus
 tamen de largissima misericordia
 Saluatoris, qui non impropert, sed
 dat omnibus affluenter: Nec non
 & in meritis B. P. & Magistri N.
 fiduciam meam ponens, diuersa sa-
 cræ scripturæ, iurisque Canonici, ac
 Doctorum exemplaria lectitanti.
 Ex quibus ipsorum, non meas sen-
 tentias proferendo, profiteor non
 mihi attribui debere, si aliquid ad
 legentis, in hoc opusculo, ædifica-
 tionem, ministerio meo est dige-
 stum.

Hoc ergo *speculum* vobis Fratres
 charissimi decreui tradendum, in
 quo de *monastica professionis obserua-*
tis, & responsione questionis prefatæ,
cum explanatione ipsorum que coram
Deo & sanctis eius professi sumus, ali-
 qua sunt inserta: Utile iudicans
 simplices vultum fixæ natiuitatis in
 ipso aliquoties speculari: maiori-
 bus

¶ SPECVLI D. BERNARDI

Matth.
25.

bus enim qui exercitatos habent
sensus, multò maiora debentur. Et
quamuis ijdem de mensa sacrae
scripturae comedant panem filio-
rum, non tamen debent despiciere
micas catellis largitas, vel ipsas pe-
tentem humiliter Chananzam.

*Divisio
operis in
3. par-
tes. &
quid in
qualibet
illarum
tracte-
tur.*

Quia verò præfata quæstio vix
enodari posset, nisi professionis
nostræ forma, cum suorum declara-
tione verborum in hoc præmitte-
retur tractatu, diuisi opusculum in
tres partes. Prima formam mona-
sticæ professionis declarabit. Se-
cunda temerè profitentes & malè
viuentes redarguendo monstrabit.
Tertia negligentiam professorum
scripturae stimulis excitabit. Pri-
mò, ponitur forma professionis, &
explanantur tria quæ in profes-
sione continentur.

Secundò, agitur de stabilitate,
& alijs quæ ad stabilitatem faciunt,
seu valere noscuntur.

Ter-

PARS I. CAP. I. 5

Tertiò, remissus descensus stabilitati aduersari monstratur.

Quartò, reditus Monachorum ad seculum, damnabilis probatur.

Quintò, de transitu Monasterij ad Monasterium tractatur.

Sextò, vagus & curiosus discursus reprehenditur.

Septimò, quæ sit vera morum conuersio ostenditur.

Octauò, eius impedimenta numerantur & vitanda probantur.

Nonò, qui viuunt sub obedientia commendantur.

Decimò, quæstio ponitur, disputatur, & soluitur.

A ; PAR-

6 SPECVLI D. BERNARDI

PARTIS PRIMÆ

CAPITVLVM I.

IN QVO ET PRO-
FESSIONIS FORMA,
ET TRIA QVÆ IN PRO-
FESSIONE CONTI-
nentur explanantur
in genere.

MONACHVS, inquam,
profitetur secundum
quod ex Capitulo Re-
gulæ de disciplina su-
scipiendorum Fratrum, colligitur
Cap. 58. his verbis : *Suscipiendus autem, in
Oratorio coram omnibus promittat de
stabilitate sua, & conuersione morum
suorum, & obedientia coram DEO, &
Sanctis eius.* Vnde hæc est profes-
sionis forma: Ego Frater. NN. pro-
mitto stabilitatem, & morum con-
uer-

uersionem, & obedientiam coram
 DEO, & Sanctis eius, secundum Re-
 gulam B. P. BENEDICTI, in hoc
 Monasterio N. in praesentia Domi-
 ni, N. Abbatis.

Ad quorum explanationem
 sciendum, quod tria ponuntur, in
 professione Cœnobarum, per quæ
 distinguuntur ab alijs tribus gene-
 ribus Monachorum. Nam *stabilitate*
 iisdem Monachi Cœnobitæ di-
 stinguuntur à Gyrouagis; *conuer-
 sione morum* à Sarabaitis; *obedientia*
 verò ab Anachoritis.

Circa hoc notandum est, quod
 dicit B. Bernardus: Stabilitas præ-
 cludit viam remisso descensui, con-
 tentioso discessui, vago & curioso
 discursui.

Ex eo verò quod Cœnobitæ
conuersionem morum profitentur, de-
 bent mutare (transeundo de sæcu-
 lo ad Religionem) locum, & habi-
 tum, & nihilominus viuendi modū;

8 SPECULI D. BERNARDI

vt secundum Regulam profitens,
mores suos corrigat, & deinceps su-
am conuersionem dirigat; vt exte-
rius ostendat eum verum esse con-
uersum, Sanctorum locus, Religio-
nis habitus, & his concordet reli-
giosè viuendi modus.

In hoc etiam quod *Obedientia
secundum Regulam* promittitur, pro-
prio sensui, & proprijs voluntati-
bus renunciatur. Obedientia ve-
rò quam secundum Regulam Mo-
nachus pollicetur, respicit imperi-
um; Regula consilium continet; vt
non vacuum intelligatur illud se-
cundum Regulam: Regula namq;
est illud stabile consilium, quod de-
bet præcedere omnem actum, de
quo Ecclesiasticus. *Ante omnem
actum præcedat te consilium stabile.*
Potest etiam intelligi de Regula
Monastica, quod Sen. ait: Vnam
semel ad quam viuas Regulam pre-
hende ad quam communem vi-
tam

*Ecclesi.
37a*

PARS I. CAP. I.

tam tuam exæqua. Et quoniam hæc
quasi lucerna vitam monasticam
præcedere debet, omnes subsequi
eam debent; prælatus præcipien-
do, & subditi obediendo. Vnde
ait B. P. N. BENEDICTVS. *In* Cap. 76
omnibus, igitur omnes magistram se-
quantur Regulam, neque ab ea temere
declinetur à quoquam. Hinc B. Ber-
nardus concludit: ergò nec ab ipso
Abbate. Idem; Non est Abbas su-
per Regulã, cui semel & ipse spon-
taneã voluntate se submisit. Idem;
Esto vt interdum Regulæ littera ce-
dat pro tempore charitati, cum ra-
tio necessitatis exegerit, absit tamẽ
vt cuiusquam hominis subdatur
voluntati. Idem; Super Fratrum
transgressiones non super Patrum
traditiones constituitur, qui Abbas
eligitur, cultor mandatorum, vltor
vitiõrum.

STABILITAS namque vt existi-
mo idcirco in professione ponitur,

A 5

quia

10 SPECVLI D. BERNARDI

Psal.
103.

quia est solidum fundamentum, in quo Religio fundata non concutitur, nec ad iniquitates temerè inclinatur. Vnde in Psal. dicitur: *Qui fundasti terram super stabilitatem suam, non inclinabitur in seculum seculi.*

Religio enim in stabilitate fundatur, licet aliquando pluuijs malarum cogitationum, quæ sunt causa natiuitatis vitiorum, grauius madi-detur; vel fluminibus carnalium voluptatum impellatur; vel ventis diuersarum tentationum concuti timeatur: immobilis tamen erit, nec cadere in grauem transgressionem finaliter permittet. Est enim illa firma, & habet illud immobile fundamentum de quo dicit Domi-

Math. 7

nus in Matth. *Descendit pluuia, & uenerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat super petram.* Et notandum quod locus ubi stabilitas tutius obseruatur, est

Mona-

Monasterium bene ordinatum, & bonorum congregatio sociorum. Vnde B. P. N. BENEDICTVS enunciatis bonorum operum instrumentis sic subiungit, *Officina vero, ubi haec omnia diligenter operemur, claustra sunt Monasterij, & stabilitas in congregatione.* De quo B. Bernardus ait: Omnium bonorum operum officina cella est, & stabilis perseverantia. Et post pauca subiungit: impossibile est homines fideliter figere in vno animum suum, qui non prius in aliquo loco perseveranter affixerint corpus suum: Nam qui aegritudinem animi de loco ad locum migrando effugere nititur, sic est, sicut qui fugit umbram corporis sui: seipsum fugit, seipsum circumfert, locum mutat non animum, eundem ubique se inuenit; nisi quod deteriore facit ipsa mobilitas: sicut laedere solet aegrum qui eum circumferendo

Cap. 44

concutit. Vnde B. Bernardus: Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt. Qui enim est suæ sensualitati subiectus, & vbi desiderat liberè vadit, se esse vento agitaram arundinem ostendit.

Quod de Ioanne qui de primis Religiosis fuit, Dominus negauit, in
Matth. Matthæo dicendo: *Quid existis in*
 11. *desertum videre? arundinem vento*
agitaram? Ab hac agitatione inten-

dit nos Apostolus reuocare, dicens
 1. *Cor.* ad Corinthios. *Fratres mei dilecti*
 15. *stabiles estote & immobiles.*

AD MORVM autem conuer-
 sionem attinet, veterem hominem
 exuere, & nouum induere, sicut fit
 ad litteram Monacho, quando
 proficitur; quia veste non benedi-
 cta exuitur ab Abbate, & induitur
 benedicta, dicente Abbate: Exuat
 te Dominus veterem hominẽ cum
 actibus suis, & induat te nouũ, &c.
 Vnde Apostolus ad Ephesios ait:

De-

Deponite vos secundum pristinam *Ephes.*
 conuersionem veterem hominem, 4.
 qui corrumpitur secundum desiderium
 erroris; renouamini autem spiritu
 menti vestre, & induite nouum ho-
 minem, qui secundum Deum creatus
 est in iustitia, & sanctitate veritatis.

Alia enim quæ sequuntur de veri-
 tate conuersionis morum sunt, &
 ad Monachum verè conuersum
 pertinere possunt, vsque ibi: *subie. Ephes.*
Et inuicem in timore Christi. In hac 5.
 autem morum conuersione debet
 cauere Monachus, ne forma sæculi
 sibi remaneat, & attendere vt sen-
 sus novos induat, & sic nouus totus
 quodam modo reformetur, sicut
 ait Apostolus ad Romanos. No-
 lite conformari huic sæculo, sed *Rom. 128*
 reformamini in nouitate sensus
 vestri.

O B E D I E N T I A M verò Mo-
 nachus promittens sibi præponit
 hominem, quem quasi Deum au-

A 7 diat;

diat; cui quasi Deo obediat; cui se totum vt Deo ostendat; à quo beneplacitum Dei intelligat. Abbatē debet habere Monachus, & audire vt DEVM, sicut ait Dominus in Luca. *Qui vos audit me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Abbati debet obedire Monachus sicut Deo. Vnde B. BENEDICTVS Cap. 5. *Obedientia quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur.* Item, Monachus debet se totum ostendere Abbati suo, in foro spirituali maximè, sicut Deo. Vnde B. BENEDICTVS: *Cap. 70 Quintus humilitatis gradus est, si omnes cogitationes malas, cordi suo aduenientes, vel mala, à se absconsè commissa, per humilem confessionem Abbati non celauerit suo.* Vnde B. Bernardus: *Quicquid habens vicem Dei, præcipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, hoc sic omninò accipiendum est, quomodo si præcipiat DEVS. Quid enim*

enim interest, vtrum per se, an per ministros suos, siue Angelos, siue homines, hominibus innotescat suum beneplacitum Deus? idem; Ipsum quem pro Deo habemus, tanquam Deum, in his quæ non sunt aperte contra Deum, audire debemus.

CAPITVLVM II.

IN QVO AGIT
DE STABILITATE
IN SPECIE, ET DE SEP-
TEM CAUSIS, QUÆ AD
eam obseruandam va-
lere noscun-
tur.

Dicte quoque de tribus
partibus professionis
in genere, ac earum
explanatione, dicen-
dam

dum est de stabilitate in specie, & de his quæ ad ipsam possunt valere.

Stabilitas quid? Stabilitatem enim intelligere possumus, pro vt eam hic accipimus, quandam mentis perseuerantem constantiam, qua soli Deo inherere nitimur, prosperitates & aduersitates, vt in medio earum positi, æqualiter contemnentes.

Que faciant ad stabilitatem. Ad stabilitatem verò obseruandam, multum valere possunt, Dei gratia, sana conscientia, discretio vel sapientia, diuinus amor, ordinatus timor, spes fixa, honesta occupatio.

h. Circa primum Notandum quod diuina gratia, quæ facit stabilem Monachum, est quasi res pulueri superueniens, ipsumque puluerem colligando stabiliens, ne possit à vento moueri. Ille verò qui sine rore gratiæ perseuerat, cum ligamentum non habeat, à terra
Reli-

Religionis proicitur, quoniam à
vento mouetur sicut ait Psalmista:
Non sic impij, non sic, sed tanquam pul- *Psal. 1.*
uis quem proicit ventus à facie terre.

Gratia verò cor stabile efficit, sicut
Apostolus ad Hebr. ait: *Optimum*
est, gratia stabilire cor. Hoc est etiã si- *Heb. 13.*
cut spiritus in homine, sine quo ne-
quit homo vitam habere; vnde eo
sublato, oportet eum deficere, & sic
reuertitur in primum puluerẽ *Psal. Psal.*
Auferes spiritum eorum, & deficient, 103.
& in puluerem suum reuertentur.

Secundùm est sana conscientia, *16*
quæ stabilem mentem suam facit,
stabilemque fouet, & nutrit. Nam
ad hoc quod quis habeat mentem
stabilitate firmatam, necessarium
est conscientiam habere ab iniqui-
tate purgata, vnde legitur in Iob.
Si iniquitatem, quæ est in manu tua *Iob. 110*
abstuleris à te, & non manserit in *n. 14.*
tabernaculo tuo iniustitia, tunc le-
uare poteris faciem tuam absq; macu-
la,

la, & eris stabilis. Conscientia namque immunda, & peccatis sordidata, instabilitatem procurat, nec permittit quod impij cor quiescat; sicut legitur in Isaia: *Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest.* Multitudinem enim iniquitatis, & conscientiam plenam peccatis, concomitatur inquietudo instabilitatis; vt legitur in Threnis. *Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis facta est.*

Isa. 57.
 m 200

Threnis.

III.

Ecc. 10.

Tertium est discretio, seu sapiētia, quæ est quædã stabilitatis soliditas, quæ requiritur in eo qui regit & in eo qui regitur, subdito videlicet, & prælato. Sensatus enim prælatus, nõ est mobilis, sed fixus, & ideo est stabilis eius principatus, sicut legitur in Ecclesiast. *Principatus sensati stabilis.* Subditi etiam qui sunt viri cœlestes, in cœlis per contemplationem conuersantes, oportet quod sint discreti, & prudentia stabiles; vt legitur

gitur in Proverbijs *Dominus sapientia fundavit terram, stabilivit caelos* *Prov. 3.*
&c. Sapiens verò siue regat, siue regatur, subditis censibus imperans, rex merito appellatur: Et subditus, vel seruus sub eius regimine constitutus, cum discreta stabilitate regitur, & stabilis efficitur; iuxta illud *Sapientia.* *Rex sapiens stabilimentum populi.* *Sap. 6.* Nec est mirum quia discretio sapientis eligit virtutes, & vitia reprobare novit. Causas etiam tentationum discutit, & vitiorum bella antequam veniant, ventura praevidet. Unde Gregorius in Pastoralis: Naso odores, foetoresque discernimus. Rectè enim per nasum discretio exprimitur, per quam virtutes eligimus, & vitia reprobamus. Unde in laude sponsae dicitur in Canticis Canticorum. *Na-* *Cant. 7.*
sus tuus sicut turris, quae est in Libano. Quia nimirum S. Ecclesia, quae in causis singulis tentamenta praevidet,

det, per discretionem conspicit, & ventura vitiorum bella ex alto deprehendit. Verum sicut sapientia fixa est, & immobilis, vt non eleuetur in prosperis, nec deiiciatur in aduersis, mala cum bonis, & bona cum malis discretè temperans, vt iuxta doctrinam Ecclesiastici. *In die bonorum non immemor sit malorum, & in die malorum non immemor sit bonorum.* Secundum quod dicit Sen. Quid est sapientia? Semper idem velle, & semper idem nolle. Ita è contra discretionem carens stultus est, & mutabilis; vt legitur in Ecclesiastico. *Stultus vt Luna mutatur.* Vnde Sen. Stultus est cui nihil placet, vel cui nihil diu constat. Sit ergo sensati Religiosi stabilis principatus, & discretionem suam stabilitatem conseruet, quæ mater est, & auriga virtutum.

iiii. Quartum quod valet ad stabilitatem est, quod sit in Monacho diuinus

uinus amor : in illo enim debet
 Monachus radicari per animi fir-
 mitatem, & fundari per immobi-
 lem stabilitatem, sicut Apostolus
 ait ad Ephesios: *In Charitate radica-
 ti, & fundati, &c.* Vera enim Cha-
 ritas nec excidit, & per consequens
 sibi adhaerentem cadere non per-
 mittit. Idem Apostolus ad Co-
 rinth. *Charitas nunquam excidit.*
 Firmi autem & stabiles ei adhae-
 rent inseparabiliter, non excordes.
 In Ecclesiastico. *Non permanebit in
 ea excors.* Nec mirum quod ex-
 cordes, & mobiles sunt adulterinae
 plantationes, & ideo non habent
 altas radices, nec mentis stabili-
 mentum, cum non habeant stabi-
 le fundamentum. Vnde in libro
 Sap. 4. *Spuria vitulamina, vel se-
 cundum aliam litteram; adulterinae
 plantationes, non dabunt radices al-
 tas, nec stabile fundamentum colloca-
 bunt.* Quantum sit autem utilis
 chari-

Ephes 3.

1. Cor.

13.

Ecc 6.

Sap 4.

*Charitas
quid?*

charitas, siue amor, & commenda-
bilis, pulchrè Prosper in libro de
contemplatiua vita declarat per
hæc verba: Charitas est, vt mihi
videtur, recta voluntas ab omnibus
terrenis, ac præsentibus prorsus a-
uerfa: iuncta verò Deo inseparabi-
liter, & ignita quodam igne Spiri-
tus sancti, à quo est, & ad quem in-
censa refertur: inquinamenti om-
nis extranea, corruptionis nescia,
nulli vitio mutabilitatis obnoxia,
super omnia quæ carnaliter dili-
guntur excelsa, affectionum om-
nium potentissima, diuinæ con-
templationis auida, in omnibus
semper inuicta, summa actionum
bonarum, salus morum, finis cœle-
stium præceptorum, mors crimi-
num, vita virtutū, virtus pugnanti-
tium, palma victorum, anima san-
ctarum mentium, causa meritorum
bonorum, præmium perfectorum,
sine qua nullus placuit Deo, cum
qua

qua nec aliquis potuit peccare, nec poterit. Fructuosa in pœnitentibus, læta in proficientibus, gloriosa in perseverantibus, victoriosa in martyribus, operosa in omnibus fidelibus; ex qua quicquid est boni operis vivit. Unde nota quod nostra charitas, siue amor, debet esse tota in Deum, quia primò dilecti sumus per ipsum. Ioan: Nos ^{1. Ioan} ergo diligamus Deum, quoniam ipse ^{4.} prior dilexit nos.

O A M O R dominicus ad peccatores; quem pro peccatoribus mortuum sepulchrum tenere non potuit, clavis amoris viventem, magis quam ferreus, in cruce vsque ad mortem affixum retinuit. Teneat ergo amor crucis Religionis Monachum stabilem, & affixum, qui Christum pro eo vsq; ad mortem tenuit crucifixum.

QVINTVM quod valeat ad stabilitatem, dicimus esse timorem. **Nam**

Nam sicut clauus amoris animum diligentis, in cruce religionis fixum tenet; ita clauus timoris in Monasterio corpus timentis retinet, quē clauum desiderabat. Psalmista dicens: *Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui.* In timore enim debet stare, qui in Religione intendit perseverare; sicut Ecclesiasticus ait. *Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore.* Timor namque constantiam Religio- si ita reddit stabilem, quod sine ipsa exspectat subuersionem; sicut dicit Ecclesiasticus: *Si non in timore Domini tenueris te instanter, citò subuertetur domus tua.* Amor enim DEI & timor mentem Monachi, ne à via Dei lassescat stimulant & in altum contemplationis defigendo sublimant. Et hic ut amet per S. Scripturæ promissiones, & timeat per terrores. Ad quod potest induci illud quod dicit Ecclesiastes:

Verba

Verba sapientum sicut stimuli, & quasi clavi in altum defixi. Ecc. 12
 Sunt enim hæc duo, ut prædictum est, duo clavi, non tam ferrei quam aurei, laminas aureas spiritualiter affigentes, & ipsum ædificium immobiliter retinentes. Sicut legitur in 3. Reg. 3. Reg. 6.
Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, & affixit laminas clavi aurei. Timor enim Domini generat spem, quæ reddit Monachum stabilem. Et corroborat fortitudinem, quia ipsum facit perseverantem. De primo dicitur in Prouerbis: *In timore Domini esto tota die: quia habebis spem in nouissimo.* Pro. 23.
 De secundo legitur in iisdem. *In timore Domini fiducia fortitudinis.*

Sunt autem quinque quæ timorem Domini possunt incutere, & per consequens in claustrum Monachum retinere. V. Timore Domini causa
 I. Est periculi consideratio. II. Iudicij comminatio. III. Peccati iusta punitio.
B IV.

IV. Nulla iudicis immutatio. V.
Poenæ in damnatis æterna duratio.

1. *Periculi
conside-
ratio.* Circa primum, scilicet *Periculi
considerationem*, possumus attende-
re, quod nisi esset inæstimabile pe-
riculum nostræ infirmitatis, nun-
quam effudisset Dominus suæ la-
chrymas compassionis, nec susti-
nuisset pro nobis angustias passio-
nis. Certum namque est periculo-
sum esse valde illum statum, qui
Saluatorem nostrum mouit ad fle-
tum; ut dicitur in Luca: *Videns IESVS
ciuitatem fleuit super illam, di-
cens: Quia si cognouisses & tu; sub-
audi, fleres* De remedio passionis
pulchrè dicit B. Bernardus: Ex
consideratione remedij, periculi
mei æstimo quantitatem, filius enim
ædi iubetur, ut vulneribus meis
pretioso sanguinis balam medere-
tur. Agnosce homo, quam graua
sunt illa vulnera, pro quibus neces-
sum fuit Christum Dominum vul-
nera-

nera-

nerari. Sic & medicinæ æstimatio doloris & timoris est exaggeratio.

Circa secundum, quod est iudicij comminatio, potest attendi quod dicitur in Deuteronomio: *Si arripuerit iudicium manus mea: reddam ultionem hostibus meis, & his qui oderunt me retribuam. Inebriabo sagittas meas sanguine &c.* Iudicij enim diem, & suam insufficientem responsionem valde Iob timebat, quando dicebat: *Quid enim faciam, cum surrexerit ad iudicandum Deus? & cum quaesierit quid respondebo illi?* Durum erit iudicium illud, & valde timendum quod illa terribilia signa præcedunt. De quibus dicit Dominus in Luca: *Erunt signa in Sole, & in Luna, & stellis, & in terris* pressura gentium, præ confusione sonitus maris, & fluctuû, arescentibus hominibus præ timore, & expectatione, qua superuenient uniuerso orbi. Nam

17
Iudicij
com-
minatio
Deut.

32, 41.

Iob. 310

41.

Luc. 20.

25.

virtutes cælorum mouebuntur : & tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. De quibus signis dicit Gregorius : Multa debent mala præcurrere, vt malum valeant sine fine nunciare.

III.
peccatorum
Iusta
punitio.

Circa tertium, quod est *Iusta peccatorum punitio*, possumus considerare, quod ibi accusatores, & testes cessabunt; quia ibi libri conscientiarum aperti erunt. Et ideo neutri recipientur, quia iidem libri aperientur; de quibus dicitur in Dan. 7° n. 10° Daniele: *sedit iudicium & libri aperti sunt.* Et ipse Iudex non solum habebit officium iudicis, sed etiam & verissimi testis; vt habetur in Malach. Malachia. *Ero testis velox maleficis, & adulteris, & periuris.* Item Apocalyp. *Iudicati sunt mortui ex his que scripta erant in libris, secundum opera ipsorum.*

3. 5.
Apoca-
lyp. 20.
22.

IV. De quarto, quod Iudex erit im-

mu-

mutabilis, inflexibilis, & incorruptibilis, potest intelligi quod dicitur in Prouerbijs : *Zelus & Furor viri non parcat in die vindicta, nec acquiescet cuiusquam precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.* Chrysostomus. Tunc verò nec diuitia diuitibus nec parentes filijs intendent, nec Angeli sicut solent, facient pro hominibus verbum, quia natura iudicis non respicit misericordiam. Terribile erit valde talem iudicem sustinere, & in tanto Zelo furoris inflexibilem videre, quia, vt legitur in libro Sapientia: *Accipiet armaturam Zelus illius, & armabit creaturam ad ultionem inimicorū* Iudex immutabilis prouer 34.6.

Tunc autē ait S. August: mallent reprobi omne tormentum sustinere, quam faciem irati iudicis videre. Erit igitur terribilis visui & auditui; Sicut legitur in Iob. *Qui poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?* Sap. 5. 18. Iob. 26. 14.

Tonitruum erit illud quando dicet

B 3 iratus

M. 11b. iratus damnatis : *Ite maledicti in ignem eternum.*
25.

V.
Pene
damna-
torum
eterna
duratio.
Matth.
25. 16.

Ad quintum, quod est poenae damnatorum aeterna duratio, facit quod de damnatis dicitur in Matth. *Ibunt in supplicium aeternum.* Diversitates autem poenarum enumerat Gregorius terribiliter dicens : O quam angustae erunt reprobis viae ? Superius erit iudex iratus, subtus horrendum chaos inferni, à dextris peccata accusantia, à sinistris Dæmonia infinita ad supplicium trahentia : Intus conscientia vrens, foris mundus ardens. Miser peccator sic deprehensus quo effugiet ? latere erit impossibile, apparere inin tolerabile. Item, nec resistendierit, nec fugiendi facultas, nec poenitentiae locus, nec satisfaciendi tempus. Horrendo modo. Tunc erunt iniustus dolor cum formidine, flamma cum obscuritate : Et in eorum interitu ipsa à suis qualitatibus

bus

bus tormenta discordabunt quia à
 fide conditoris voluntate, dum vi-
 uerent, discreparunt. Et erit mise-
 ris mors sine morte, finis sine fine,
 defectus sine defectu; quia mors
 semper viuit, & finis semper inci-
 pit, & defectus deficere nescit.
 Mors punit, & non extinguit: do-
 lor cruciat, & pauorem non fugat:
 flamma comburit, & tenebras non
 excutit. Horum igitur timor nos
 alliciat ad amandum, qui nos tantis
 terroribus concutit ad viuendum,
 & perseuerantiam ac immobili-
 tatem inducat, ad pœnas Religionis.
 sustinendas, & in ipsa perseueran-
 dum. Est enim dulcis pœna quæ-
 libet temporalis, si consideretur
 asperitas, & durabilitas æternalis.

Sexto loco subiungitur de spe.
 Valet enim ad stabilitatem spes fi-
 xa, quæ inter cæteras stabilitatis cau-
 sas, iuncta cum silentio immobiles
 facit Regulares, & fortes, sicut dici-

Isa. 30.
35. tur in *Isaia*: *In silentio, & in spe erit*
fortitudo vestra. Edificat enim spes
conscientiã Religiosi, quod sit do-
mus & inhabitatio Dei, dummo-
do sit perseuerans & firma, secun-
dum quod ait Apostolus ad Heb.
Christus verò tanquam filius in domo
tua: quæ domus sumus nos: si fiduciam
& gloriam spei usq; ad finem, firmam
retineamus, Spes est quidam tertius
Religionis clauus, quæ sicut in por-
tu anchora tenet nauem, ita tenet
stabilem Religiosi mentem. Vn-
de Apostolus ad Heb. Fortissimum
solatium habemus, qui confugimus ad,
tenendam propositam spem: quam si-
cut anchoram habemus anime tutam
& firmam. Augustinus: Noli rum-
pi ab anchora antequam portum
intres. Spes autem illa potest va-
lere, & immobilem Monachum
retinere, quæ surgit ex meritis &
Euangelij promissis. Vnde Apo-
stolus: Exhibete vós sanctos, & im-
macu-

maculatos, & irreprehensibiles coram ipso, si tamen permaneat in fide fundati, stabiles, & immobiles à spe Evangelij, quod audistis. Hanc spem si tenuerimus ea introducente, proximi Deo erimus; sicut dicit Apostolus ad Hebræos: Introductio melioris spei, per quam proximamus ad Deum.

Colos. 1.

220

Heb. 7o

19o

CIRCA septimum & ultimum quod multum facit ad stabilitatem, scilicet occupatio honesta, possumus videre ex eo quod boni operarij inuitantur, & remunerantur, otiosi verò reprehenduntur, maledicuntur, & puniuntur. Vocationem autem & remunerationem operariorum possumus colligere, ex verbis Domini in Matthæo dicentis: Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit mane operarios conducere in vineam suam &c. usq; ibi; Voca operarios & redde illis mercedem suam. Et in Lu-

v 116

Mattho

20.11.

34 SPECVLI D. BERNARDI

Luce ca. *Dignus est operarius mercede sua.*
 10. 1. *Otiosi autem reprehenduntur in*
Matth. *Matth. à Domino : Inuenit alios*
 20. 3. *stantes in foro otiosos. & dixit eis: Quid*
hic statis tota die otiosi? Item, otiosi
sicut ficus sterilis maledicuntur,
quia fructus in eis non inuenitur, si-
cut in Marco habetur, dicente Do-
Marc. *mino : Iam non amplius quisquam*
 11. 14. *fructum ex te comedat : Sequitur,*
Ibidem. *Rabbi, Ecce ficus cui maledixisti aruit.*
 21. *Nec solum otiosus maledicatur, sed*
etiam punitur, quia quando iustus
operarius de fructu manuum sua-
rum replebitur, otiosus egestate
cruciabitur. Vnde in Prouerb. di-
Prok. c. *citur : Qui sectatur otium replebitur*
 28. 19. *egestate. Nec mireris si otiositas est*
instabil; tatis causa, quia est totius
mali in agistra sicut Ecclesiasticus
ait: Qui sectatur otium stultissimus est,
Prover. *& quia stultus ut Luna mutatur, Se-*
 21. 11. *quitur quòd stulticia mutabilitatis*
proueniat ex vitio otiositatis. Vnde
 Apo-

Apostolus ad Timoth. *Otiosi discunt* Tim. cā
circuire domos, non solum otiosè, sed 2. n. 24
 etiam verbosè, & curiosè, loquen-
 tes quæ non oportet. Quid plura?
 Otium incentiuum est vitiorum.
 Vnde B. Bernardus: Omnium ten-
 tionum malarum, & inutilium est
 incentiuum otium. Otium enim
 desiderijs Monachum occidit, dum
 se occupare negligit. Et ideo fatua
 desiderat, & concupiscit. Vnde in
 Prouerbijs dicitur: *Desideria occi-*
dant pigrum, noluerunt quicquam ma- Prouerbi
ius eius operari, quotidie concupiscit, 21. 25
& desiderat. Otium igitur est fu-
 giendum, & occupationibus insi-
 stendum, sicut dicit Senec: Tracta-
 tione bonarum artium occupandi
 sumus. Quicquam enim mali ha-
 bet inertia impatiens sui. Occupe-
 tur igitur Monachus secundū con-
 silium Hieronymi dicentis: Sem-
 per aliquid operis facito, vt te Dia-
 bolus inueniat occupatum.

lato igitur otio, subtrahitur mala
cupiditatis occasio, sicut dicit Qui-
dus.

Otia si tollas, periere cupidini arcus.

CAPITVLVM III.

IN QVO AGIT
DE REMISSO DE-
SCENSU, DIFFINI-
ENSEVM, ET DE POENIS
sibi debitis, & de qua-
tuor eiusdem
gradibus.

ICTO de stabilitate,
& de his quæ possunt
valere ad ipsam, se-
quitur videre de his
quæ opponuntur ei, vel impediunt
eam. Inter ea primò tractatur de

Remissio remisso descensu.

Et

ET Notandum, quod remissio, *Remis-*
 secundum quod hic accipitur, est *si quid t*
 quædam mentis pigritia, siue segni-
 ties, aut tepiditas, qua quis bonum
 inchoatum paulatim dimittit, &
 demum à culmine virtutum de-
 corruens, in profundum descen-
 dit.

Huius autem remissionis, siue
 remissi descensus, etiam Religioso
 causa v̄t plurimum est, quod idem
 in propria virtutum fortitudine, vel
 stabilitate confidens, & de se nimis
 confidenter præsumens, remissius
 custodiæ suæ inuigilat, & delitijs
 carnalibus vacat. Quod figuratum
 est in libro Machab. de habitanti-
 bus Casphin quæ interpretatur im-
 molans ori, vel calici imminens,
 vbi scribitur per hunc modum.

Hi verò qui intus erant, confidentes in 2. Machab.
stabilitate murorum, & apparatu ali- 12. 24.
moniarum, remissius agebant, maledi-
ctis lacecentes Iudæ, ac blasphemantes,

ac loquentes qua fas non est. Hanc autem segnitiam deponere, & circa nos sollicitudinem habere, hortatur **Heb. 6.** nos Apostolus dicens ad Heb. **Cupimus autem unumquemque vestrum ostendere sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem; ut non segnes efficiamini.** Remissionem enim istam reprehendit Ecclesiasticus dicens: **Eccli. 4. 34.** *Noli citatus esse in lingua tua, & inutilis & remissus, in operibus tuis.* Nec reprehendit eos, minus Salomon in Prouerb. dicens: **Prou. 6. 9.** *Vsquequo piger dormies? id est, pigritiam excute, & ab exiguo animali, tanquam à Magistra præconsiderationis, doctrinam quære.* Et nunc propter futurum tempus, nos hortatur laborare in Prouerb. dicens: *Vade ad formicam ô piger, considera vias eius, & discite sapientiam: tanquam à Magistra, que licet non habeat ducem cuius exemplum sequatur, nec præceptorem, à quo scilicet erudiatur, vel admonetur,*

neatur, neq; principem suum à quo puniatur; quæ omnia tu piger Religiose habes; *parat in æstate cibū sibi & congregat in messe*, æstiu temporis, quod comedat in futura hyeme, quā nullus potest operari, vel congregare. Attende etiam quod pigritiam, seu tepiditatem concomitatur instabilitas, per voluntatis inconstantiam; sicut idem Salomon dicit in Prouerb. *Vult, & non vult piger.* Prouer. 13. 4.

Peccatum verò tepiditatis, in constantiæ, & fatuæ remissionis, habet proprias sententias dignæ punitionis. Punitur enim perpetua egestate, laboriosa seruitute, opprobriosa vapulatione, damnosa præcipitatione, præsumptuosa suæ sapientiæ deceptione. *Pœne inconstantis & remissi Religio- si.*

Punitur egestate. Vnde Salomon in Prouerb. *Egestatem operata est manus remissa.* Idem in iisdem: *Cogitationes robusti semper in abundantia;* Prouer. 10. 4. Prouer. 21. 5.

dantia: omnis autem piger semper in egestate est. Idē: Propter frigus piger arare noluit: mendicabit ergo aestate, & non dabitur illi.

II.
Prouer. 12. 24. Punitur etiam laboriosâ seruitute. Vnde in Prouerbijs dicitur: *Manus fortium dominabitur: quæ autem remissa est, tributis seruiet.* Et

Dominus, pigrum seu remissum, appellat malum seruum in Matth.

Matth. 25. 26. *Serue male & piger, sciebas quia homo austerus sum, &c. Dignus est etiam opprobriosa vapulatione; iuxta illud Ecclesiastici; De stercore bo-*

Eclli. 22. 2. *um lapidatus est piger.*

III.
 Punitur insuper damnosa præcipitatione; vnde in Ecclesiastico:

Eclli. 30. 8. *Equus indomitus euadit durus, & filius remissus euadet præceps. Præcipitatur, autem, seu deicitur remissus, & tepidus, quia vitam eius Dominus abominatur, & ideo ab eo euomitur, iuxta illud Apocalypseos: Vtinam frigidus esses, aut calidus: sed quia*

quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. Apo. 3. 15.

Punitur etiam præsumptuosa suæ sapientiæ deceptione; Vnde in Prouerbijs legitur: *Sapientior sibi piger videtur, septem viris loquentibus sententias.* Prouer. 26. 16.

Et nota quod remissus Monachus est moraliter illa statua, quam Nabuchodonosor vidisse perhibetur in Daniele: *Caput enim statuae erat ex auro optimo, pectus autem, & brachia de argento; porro venter, & femora ex ære; tibia autem ferrea, pedum quadam pars erat ferrea, quadam autem fictili.* Dan. 2. 32. Considera principia, attende media, vide extrema, respice metalla, attende pretium metallorum. Statua ista, vt prædictum est, mystica remissi Monachi est vita. Aurum porro optimum in capitis parte, in magna perfectione incipientis, sed eius pretium diminuitur, dum subito circa

circa pectus in argentum conuertitur : Sed minus pretium noscitur deficiendo habere ; dum venter & femora eius sunt ex ære ; & conuertitur in obstinationem miseræ , dum ferreæ efficiuntur tibiæ : Sed est miser & miserabilis , dum quædam pars pedum est ferrea , & quædam fictilis. Non sic bonus Monachus , sed è contra procedit , qui per iustitiæ semitas ad virtutum culminatendit. Qui licet incipiat paulatim , vt vix de luce auroræ aliquid habere videatur , in virum tamen perfectum crescendo assumitur , & dies clara efficitur : ita vt multi suis exemplis ædificentur , & illuminentur , sicut in Prouerbijs dicitur :

Prouer. 4. 18. Iustorum semita , quasi lux splendens. procedit & crescit vsque ad perfectam diem.

Suos enim gradus habet bonus Religiosus in ascendendo & suos habet remissus , tepidus , & piger Monachus à

nachus à virtutū culmine descen-
 dēdo. Primus gradus descēdēs est
 ad desertū sterilitatis. Secundus ad
 lacum, siue profundum fluxibilita-
 tis, & voluptatis. Tertius ad Ægy-
 ptum spiritualis cœcitatī. Quartus
 ad infernum perpetuæ mortalitatis
 & pœnalitatis.

4. Gra-
 dus re-
 missi ac
 virtu-
 tum de-
 serentis
 Religio-
 si.

Ille namque qui videbatur ali-
 quando manu fortis per arduorum
 aggressionem, vel aspectu deside-
 rabilis, per supernorum contem-
 plationem, seu structionem, dum
 persecutionem patitur tentatio-
 num eum ad modum coronæ cin-
 gentium, quia viderat sterilitatem
 bonorum operum, cum debuit de
 Deo confidere, tentationes ipsas ti-
 mens, incipit desperare. sicut legi-
 tur in libro Regum de Davide: De-
 scendit ad petram, versabatur in de-
 serto Maon. Et post pauca: Porro
 David desperabat se posse euadere à fa-
 cie Saul: itaq; Saul & viri eius in mo-
 dum

1.

1. Regi
 23. 25.

dum corona cingebant David, & viros eius, ut caperent eos.

Sed quia crux pœnitentiæ, & regularis obseruantix est horribilis inuentibus, & dura sustinentibus, in hac cruce positus habet diuersos persecutores, & vt ad communem vitam hominum descendat persuasores, dicentes eidem. : Per contemplatiuam vitam paucis vtilem futurum, sed per actiuam plurimis profuturum. Tales persecutores & persuasores habuit Dominus in Marco: *Christus Rex Israël descendat nunc de cruce, ut videamus & credamus.*

Marci
15. 32.

12.

His credit miser persuasionibus, & sumpris in eis occasionibus, descendit de cruce Religionis, ad miseriam mundanæ voluptatis, quæ est lacus multæ profunditatis. Hic lacus, iste descensus est in Ezechiele notatus. Vbi cum quædam essent posita quæ pertinent ad laudem

dem contemplationis, subiungitur de miseria descendens: *Omnes traditi sunt ad mortem, ad terram ultimam, in medio filiorum hominum, ad eos qui descendunt in lacum.* A quo lacu gaudet se Psalmista saluatum: *Saluasti me, ait, à descendens in lacum.*

Ezecha

31. 4.

Psalm

29. 40

Descendit etiam in tenebrosam Ægyptum spiritualis descensus cecitatis, qui est facilis descensus à lacu mundanæ voluptatis, vt seipsum ignoret, viamque salutis suæ non consideret. Et ideo cum prius dixisset: *Posuerunt me in lacu inferiori,* quasi de contiguo loco subiungit, *in tenebrosis & in umbra mortis.* Hunc descensum dehortatur Dominus in Genesi ad Isaac dicens: *Ne descendas in Ægyptum, sed quiesce in terra, quam dixero tibi, Sed desertor sanctitatis à Deo consilium in oratione non requirens quasi peccata peccatis adiungendo, quasi telam ordiens,*

111

Psalm

97. 70

Gene

26. 20

ens, per propria desideria discurret
& in tenebris ignorantiae descendit
à Diabolo & eius ministris auxili-
um implorando. Et in rebus mun-
danis quæ sunt umbra bonorum fi-
duciam suam ponendo. Et ita non
veris bonis, sed umbris bonorum
solummodo inhærendo. Cui &
sibi similibus dicitur in Isaia: *Va fi-
lij desertores, dicit Dominus, ut face-
retis consilium, & non ex me: & ordi-
remini telam, & non per spiritum me-
um, ut adderetis peccatum super pec-
catum; qui ambulatis ut descendatis
in Ægyptum, & os meum non interro-
gastis, sperantes auxilium in fortitudi-
ne Pharaonis, & habentes fiduciam in
umbra Ægypti.*

*Isa.
30. 1.*

Irruit igitur infœlix per gradus
desideriorum suorum, & præcipi-
tatur ad vltimum descensum, qui
non habet minus facilitatis quam
celeritatis. Dicit enim ille Gentilis.

*Virg. 6.
Abneia
dore*

Facilis descensus Avernus.

Et

Et in Iob: *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Iob. 21° 13.

Horribilis est iste descensus dum terrena de quibus confidebant miseri, quæ disrupta eis deficiunt, & uniuersa in quibus delectati fuerunt, quantum ad ipsos periunt, & ipsi in pœnis viuentes in infernum descendunt, & suæ miserix exemplum, & pœnæ, alijs derelinquunt: sicut in libro Num. legitur: *Conse-* Num. 16°
stim igitur ut cessauit loqui, disrupta 31°
est terra sub pedibus eorum: & aperi-
ens os suum, deuorauit illos cum taber-
naclis suis, & uniuersa substantia
eorum, descenderuntq; viui in infer-
num operi humo, & perierunt de me-
dio multitudinis. At verò omni Is-
raël qui stabat pergyrum, fugit ad cla-
morem pereuntium, dicens: ne fortè &
nos terra deglutiat. Inuigilet igitur
in sui custodia ab ipsis principijs sue
conuersionis Monachus, & ne in
remissionem, vel tepiditatem, seg-
nitiem,

nitiem, seu pigritiam incidat, sit as-
 fiduè circumspectus, & quanto est
 perfectior, tanto sit timidior, & ti-
 morosior: iuxta doctrinam Apo-
 stoli ad Corinth. dicentis: *Qui se*
existimat stare, videat ne cadat. His
 ascensionibus in hac valle lachry-
 marum insistat, & eas in corde suo
 per regulares obseruantias dispo-
 nat: iuxta illud Psalmistæ dicentis:
Ascensiones in corde suo disposuit, in
valle lachrymarum in loco, quem po-
suit. Etenim benedictionem dabit le-
gulator ibunt de virtute in virtu-
tem: videbitur Deus Deorum in Syon.
 Tali enim de humili loco, & men-
 te, dicet ille verus amicus, vt ascen-
 dat in montem, & gaudijs perfrua-
 tur vitæ æternæ iuxta illud Lucæ:
Amice ascende superius. Tunc erit
tibi gloria coram simul di-
scumbentibus.

1. Cor.
10. 12.

Psal.
83. 6.

Luc. 14.
26. 100

CA.

CAPITVLVM IV.

IN QVO DE DAM-
NABILIMONACHO-
RVM ADSÆCVLVM RE-

DITV PROBANS HVIVS-
modi inutiles abomina-
biles, & despe-
ratos.

INCONSTANS autem
pusillanimitas, mise-
ra instabilitas, vt su-
pra tactum est, infœ-

*Pene in-
constan-
tis Reli-
giosæ.*

licem Monachum & remissum, fa-
cit descendere in profundum vitio-
rum, & discedere à culmine virtu-
tum. Et ex quo in Monasterio se
præcipitari permisit ne Diabolo
suggerente caderet, & spiritualem
feruorem desereret, iam idem Dia-
bolus ipsum vt suum captiuum li-
gat, vt de ipso sicut de suo iumento

C faciat.

faciat. Nihilque aliud restat, nisi
 quod sicut deseruit mentis stabili-
 tatem, ita deserat loci habitatio-
 nem, & sanctorum societatem, &
 exterior homo interiori confor-
 metur, vt qui mente in mundo cō-
 uersatur corpore ad seculum reuer-
 tatur Et qui animo se negauit Mo-
 nachum, relinquat exteriorem
 habitum; sicque ipse exeat ad secu-
 lum propria leuitate, vel expellatur
 de Monasterio sua iniquitate, ac
 importabilitate. Miser est talis, &
 valde reprehensibilis. Elegerat
 enim Religionem sibi in vxorem,
 sensatam utique mulierem, quam
 in timore Dei sortitus fuerat, & ei
 tanquam bonæ adhærebat. Ab hac
 Ecclesiast. discedere disuadet di-
 cens: *Noli discedere à muliere sen-
 sata & bona, quam sortitus es in timo-
 re Domini.* Et quia verecundia est
 S. Religionis quoddam initium, &
 conuersatio perfectionis, conse-
 quen-

*Vxor Re-
 ligiosi,
 Religio.*

*Eccle
 7.21.*

quenter adiungitur pretiositas huius vxoris, dum subiungit: *Gratis enim verecundia illius super aurum.*

Verum dum Monachus fuit in Monasterio, perseueravit in certaminis campo, & spes poterat esse de ipsius salutis remedio, quia victorem à victo superari sæpe videmus. Sed ex quo dimisit locum certantis, amisit honorem, coronam, & gloriam triumphantis.

Et hæc apostasia reddit eum multipliciter vilem. Primò enim vt virtutibus, & bonis omnibus debilitatum, reddit eum inutilem. *Apostasia facit Religiosum I.* Secundo vt à Deo euomitum reddit abominabilem. Tertio vt hominẽ desperatum sibi ipsi damnabilem.

Est enim inutilis ad omne bonum, & per consequens habilis ad omne malum. Ipse namque peruertitur & in vultu, & in nutu; pedes habet inconstantes, digitos imminen-

minentes & fatuitatem eius mon-
strantes. Interius non cogitat nisi
malum, & semper procurat iurgi-
um. Vnde Salomon in Prouer-
bijs talem optimè describit, dicens:
*Prouer. 6, 12. Homo Apostata vir inutilis, peruerso
ore graditur, annuit oculis, terit pede,
digito loquitur, prauo corde machina-
tur malum, & omni tempore iurgia se-
minat. Testor me omnia ista vidisse
in Apostata per effectus & signa.
Sed que poena sequatur Apostatiam
ex hoc poteris videre quod ibidem
dicitur. Huic extemplo veniet perdi-
ditio sua, & subito conteretur, nec ha-
bebit ultra medicinam. Quia verò
apostatate est idem quod DEVM &
& Religionē derelinquere, in dere-
linquendo Deum & Monachatum
incipit superbia, quæ est principi-
um ad omne peccatum. Vnde in
Ecclesiastico dicitur: Initium super-
biae apostatate à Deo, quoniam ab illo,
qui fecit eum, recessit cor eius, quoniam*
ini-

*Ibidem
n. 15.
Apostata-
zare
quid?*

*Ecclesi 10,
34*

nitium omnis peccati est superbia. Apostata est inutilis, quia deserit viam utilitatis, & damnosus est per omnia, quia facit utilitati contraria. Vt ei & similibus conueniat quod in libro Iudicum dicitur: *Citò deseruerunt viam per quam ingressi fuerunt patres eorum, & audientes mandata Domini omnia fecere contraria.* *Iudic. 23. 17.*

Talis etiam qui viam Religionis deseruit, omne malum suggerit, & omnem malam doctrinam suscipit, vt sumatur actiuè quod legitur in Prouerb. *Doctrina mala deserenti viã vitæ.* Non est mirũ quia derelinquendo Deum & Religionem, qui habet in Religione locum proprium, deserit omne bonum. Deus enim est omne bonum: qui in Exodo dixit Moyse de se: *Ostendam tibi omne bonum.* *Exodi. 33. 19.* Istud bonum Apostata deiicit, vt de ipso quod legitur in Osee intelligi possint: *Proiecit Israël bonum.* *Osee. 8. 3.* Non est bonum

aliquod eum deserenti & mors est parata ab eo exeunti. Ad eum redire est vitam recuperare. Vita est in ipso habitare. Et qui eum relinquit eo ipso perit. Vnde Augustinus: Tale bonum est Deus vt nemi- ni eum deserenti benè sit. Idem. Deus à quo exire mori est, in quo reuiuiscere est redire, in quo habi- tare viuere est, quem relinquere idē est quod perire.

2. *Abominabi- lem.*

Est etiam mundo horribilis exi- ens claustrum, & abominabilis val- de. Namque abominabile esset participare & habitare cum homi- ne, qui diu mortuus fuisset & in monumento cum mortuis habitaf- set. Monachi autem mortui sunt mundo quorum monumentum proprium est in claustro. Ibi enim est proprium talibus habitare, & non cum hominibus mundo vi- uentibus participare. Sed quando tales per Apostasiam dimissa con- stan-

stantia mentis exeunt de huiusmodi monumentis, sc̄vi nimis ad litteram efficiuntur, & exemplo abominabiles sunt causæ impediētes per viam poenitentiae ad patriam transitum facientes. Et tales sunt hospitia Dæmoniorum, non habitationes Sanctorum. De talibus legitur in Matth. *Occurrant ei duo habentes Dæmonia, de monumentis exeuntes sc̄vi nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam. Vt autem prædixi spirituales viri mortui sunt mundo, viuunt autem Deo: vt dicit Apostolus ad Coloss. Mortui enim estis & vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum illo autem mundo morimur cum poenitentiam vel Baptismum accipimus, & nostræ sepulture monumentum.* Sicut dicit Apostolus ad Romanos: *Consepulti enim sumus cū illo per Baptismum in mortem.* Sed Apostata

Matthæ
8. 28.

Coloss.
3. 3.

Rom.
6. 4.

B 7 monumento

numento Religionis deduxit ad horribilitatem abominationis, & fornicationibus multiplicatis, se vniuersis vitijs exponit, & prostituit ad modum meretricis. De quo potest intelligi quod legitur in Ezech.

Ezech.
10. 25.

Abominabilem fecisti decorem tuum, diuifisti pedes tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes tuas. Et

ideo dignus est omni confusione, quia reliquit venam spiritualis vitæ;

Jeremi:
17. 13.

sicut legitur in Ieremia: *Domine omnes qui tederelinquent confundentur, recedentes à te in terra scribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum.*

Hæc vita nunquam miserum dereliquisset nisi miser ipse eam primitus dimisisset. Vnde Augustinus.

Domine nemo te amittit nisi qui te dimittit.

III.
damna-
bilem.

Vltimò Apostata & Monasterium dimittens qui fuerat inutilis & abominabilis, efficitur damnabilis.

Per

Per suam enim malitiam Monasterium egreditur, sed per se ipsum nullo tempore reuertetur. Ideo super talem miserum debent perfecti facere planctum magnum, sicut legitur in Ieremia: *Plangite eum qui egreditur quoniam non reuertetur ultra ad terram natiuitatis sue.* Idem; *Iste qui egressus est de loco isto, non reuertetur huc amplius; sed in loco ad quem transtulerunt eum ibi morietur.* Quod autem exitus iste sit damnabilis ad sæculum transeundo, & contra votum professionis Dominum irridendo, dicit B. P. BENEDICTVS his verbis: *Suscipiendus autem, in Oratorio promittat de stabilitate sua: & alijs interpositis sequitur; ut si aliquando aliter fecerit, ab eo se damnandum sciat quem irridet.* Nec sine causa rebus Monasterij exiit. Sed & promissio quam fecit sibi non reddetur, vnde idem S. Pater dixit: *Vt, si aliquando* (suaden-

Idem. 226
10.

ibidem
no 120

Cap. 58.

C 5 te

58 SPECVLI D. BERNARDI

*Fideli
consiliū.* te Diabolo) consenserit, vt egrediatur
de Monasterio (quod absit) tunc exu-
tus rebus Monasterij proyiciatur. Illam
tamen petitionem eius, quam de super
altare Abbas tulit, non recipiat, sed in
Monasterio reseruetur. Consilio igi-
tur meo quantumcunq̃ue Diabo-
lus Monachum tentationibus im-
pellat, locum, Religionem, & ha-
bitum non dimittat; secundum il-
lud Ecclesiastes: *Si spiritus potesta-
tem habentis super te ascende-
rit, locum tuum ne di-
miseris.*

*Eccle.
10. 4.*

CA

CAPITVLVM V.

IN QVO AGIT
DE MONACHORVM
MONASTERII AD
MONASTERIVM
transitu.

DOSTQVAM verò actū
est de reditu Monachi
ad sæculum, & quam
sit periculosus osten-
sum, sequitur de transitu Mona-
sterij ad Monasterium, qui quando-
que causâ fit necessitatis, quandoq;
causa vtilitatis, & nonnunquam
causâ mobilitatis & instabilitatis.
Primi duo transitus non prohiben-
tur, imò conceduntur, vltimus ve-
rò reprobatur. Inter hæc enim quā-
do aliquis auctoritate superioris de
vno Monasterio ad aliud transfer-
tur,

*Triples
transitus*

*Necessi-
tatis*

60 SPECVLI D. BERNARDI

Utilitas:

tur, vt ibidem præsit & profit, hic est transitus necessitatis. Et quando Monachus impedimento malæ societatis nō potest saluare & ad aliū locū transeundo credit salutē inuenire, potest esse transitus causa utilitatis. Quando autem nec superioris auctoritate mouetur, nec prædicta

Leuitatio

utilitate inducitur, sed propria temeritate & leuitate deducitur, tunc est transitus leuitatis. Pri-

Primus pertransitur.

mus verò transitus qui causa necessitatis conceditur, vt huic operi impertinens, prætermittitur; sed de alijs duobus tractatus subijcitur.

Secundus discutitur.

Cum autem transit Monachus causa utilitatis, & propriæ salutis, debet considerare quod se in proprio Monasterio non potest saluare, vt prædictum est, & in alio coadiuuantia ad suam salutem valeat inuenire. Non potest autem de facili

cili saluari, vbi spes non est de ordinatione & reformatione Monasterij, & vbi substantialia Regulæ contingit ab omnibus præuaricari. Tunc enim Monachus sic exeat quod alibi suam salutem attendat, & non Monasterium pestilens eligat. Sanus enim aër & non pestilens debet eligi qui debet ab ægritudine pestilentix saluari. Vnde Senec. Non tantum corporibus eligere salubrem locum debemus. De hoc B. Bernardus inquit: Si quis in loco in quo professus est pro improbitate vel irreligiositate habitantium, morum conuersionem & Obedientiam secundum Regulam obtinere fortè nequiverit, duce spiritu libertatis transire indubitanter suadeo ad locum alium, in quo non impediatur homo reddere vota sua quæ distinxerunt labia sua. Er quidē; *Cum Sācto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.* Vinum enim putredine

psal.
17. 26s

ne mixtum, aut in vase corrupto depositum contrahit corruptionem, & delectabilem amittit saporem. Vnde Poëta: *Sincerum, nisi sit*
 — *vas, quodcumque infundis accessit.*
 Et secundum Apostolum ad Cor.
 Modicum fermenti totam massam cor-
 rumpit; quid erit si modicæ massæ
 multū fermenti commiscuerit; Se-
 nec. Initiū morbi est, agris sana mi-
 scere. Item, Quomodo ad salutem
 reuocari possunt quos nemo retinet
 publicis in pellicatibus occupatos.

1. Cor.
 5. 6.
 Galat.
 3. 9.

Sicut enim vix cum cibus & so-
 cijs delicatis potest quis proposi-
 tum tenere in abstinentijs obser-
 uandis; ita poterit vix homo con-
 seruare munditiam cordis, & cor-
 poris cum immundis. Item Senec.
 Cōuictor delicatus paulatim ener-
 uat, & emollit. Malignus comes,
 quamuis candido & simplici vultu,
 rubiginem suam affricuit. Eccles.
 Qui communicauerit superbo, induet
 superbiam.

Eccles.
 33. 1.

superbiam. Malignorum ergò co-
habitatio, & in malis communica-
tio est fugienda: & bonorum socie-
tas, & cū illis assiduitas est eligēda.

Eccles. Discede ab iniquo & deficient *Eccles.*

mala abs te. Idem, Cum viro sancto *7. 2.*

assiduus esto, quęcunq; cognoueris obser- *Eccles.*

uantem timorem Dei, cuius anima est *37.*

secundum animā tuam. Nam conuer-

satio nostra debet esse vel cum illis

qui nos faciunt meliores, vel cum

illis quos facere possumus emenda-

tiores. Senec. Cum illis conuersare

qui te meliorem facturi sunt: Illos

etiam admitte quos tu meliores fa-

cere potes. Locus enim in quo nec

sibi, nec alijs Monachus potest pro-

ficere, & se in illo videt deficere

non est amplectendus, sed fugien-

dus. Si autem propter vnum ira-

scitur toti congregationi *D. E. V. S.*

quanto magis, vbi omnes sunt ma-

li, poterit Deus irasci vni personę

cum malis conuersanti, vel cohabi-

tanti.

Eccles.

7. 2.

Eccles.

37.

Cum quā

bus sit

conuer-

sandura

tanti. Quod autem hoc contingat,
 dicitur in Iosue : *Non ero ultra vo-*
biscum, donec conteratis eum qui huius
sceleris reus est. Exeat ergo à socie-
 tate cui offensus est Deus, ne in mul-
 torum peccatis, & pœnis inuolua-
 tur innocens vnus; sicut dicitur per
 Angelos ad Loth in Genesi: *Surge,*
ne & tu pariter pereas in scelere ciui-
tatis. Et in libro Num. *Recedite à*
tabernaculis hominum impiorum, &
nolite tangere quæ ad eos pertinent, ne
inuoluamini in peccatis eorum. Qui
 enim terram in carnalibus deside-
 rijs lingit, se continentem corrup-
 pit. Et discedendum est ab eius so-
 cietate, qui non habet curam salutis
 propriæ, sicut de Amalec. (qui inter-
 pretatur populus lingens) dicitur
 in lib. Regum : *Discede ab Amalec,*
ne inuoluaris cum eo. Iste tamen
 transitus debet esse discretus, cum
 consilij maturitate, cum patris li-
 centia, & auctoritate etsi non ob-
 tenta

Iosue. 7.
 22.

Gen. 19.
 15.

Num. 16.
 26.

1. Reg.
 15. 16.

tenta, saltem petita. Nam in terra Job. 1. 10
 Hus Iob aliquando inuenitur. Et Cant. 22.
 in Cantico: legitur: *Sicut lilium in-*
ter spinas sic amica inter filias. Et talis
 quandoque multum meretur, qui
 in Apocal. dicente Domino com- Apoca-
 mendatur: *Scio ubi habitas, ubi se- 2. 13.
des est Sathana: & tenes nomen me-
*um, & non negasti fidem meam.**

Et quia non semper est transitus Tertius
 maturus vt fit causa vtilitatis, sub- transitus
 ijcitur hic de transitu qui fit causa improba-
 leuitatis, Ad hunc transitum ex tur.
 pusillanimitate proceditur, quem
 multa dispendia comitantur, vnde
 sic transeuntes paruuli appellantur:
 sicut de ipsis in Prouerbijs dicitur: Prouer
Paruuli transeuntes sustinuerunt di- 27. 12.
sperdia. Cum autem Monachus,
 qui debet esse sicut terra stabilis, &
 fixus, ac firmus, mouetur de suo lo-
 co vt homo leuissimus, est quidam
 terribilis terræmotus, & montium
 quidam concussus, sicut dicitur in
 Isaia:

86 SPECULI D. BERNARDI

Isa. 13.
13. *Isaia : Mouebitur terra de loco suo,*
propter indignationem Domini exer-
cituum. Et in Ieremia : Vidi mon-
tere. 4.
24. *tes, & ecce mouebantur : & omnes*
colles conturbati sunt. Iste mo-
tus leuitatis causatur etiam à vento
tentationis, & facit cadere stellas à
firmamento Religionis, sicut legi-
Apo. 6.
13. *tur in Apocalypsis : Stellae de caelo*
ceciderunt super terram, sicut ficus
emittit grossos suos cum à vento mo-
uetur. Et ideo non suadeo Mo-
nacho, quod etiam obtentu arc-
tandi se, ad aliam Religionem, vel
Monasterium se transferat, dum-
modo in primo saluari valeat, se-
cundum consilium B. Bernardi di-
centis : Sanè de Religiosis, & be-
nè ordinatis Monasterijs nullus
professus, meo consilio, nec arcio;
ris quidem desiderio vitæ, sine li-
centia sui superioris, egredietur.
Et subdit : Fortè vult aliquis de
Cluniacensibus institutis venire ad

no-

nostram paupertatem, eligens nimirum, præ illis consuetudinibus, magis Regulæ puritatem; Si me consulit, non consulo, si non sanè usurpauerit Abbatis id assensu. Primo, propter scandalum ipsorum quos deserit. Deinde, quia relinquere certa pro dubijs, tutum non erit. Forsitan hoc tenere potest, illud non poterit. Tertio, suspectam habeo leuitatem, quia id sæpè quod facere volumus antequam probemus, experti iam nolumus. Vno quippe momento id ipsum & cupientes, & respicientes tam leuiter, quam etiam irrationabiliter. Idem: Scio nonnullos de alijs Congregationibus, & institutionibus ad nostrum Ordinem peruolasse, pulsasse, intrasse, qui hoc agentes, & suis scandala reliquerunt, & nobis nihilominus attulerunt; dum quantum illos sua temeraria discessio, tantum nos conturbat sua misera

*Non de
serendū
Monasterium
benè ordinatum
arctioris
vitæ desiderior*

con-

conuersatio. Et quoniam superbe spreuerunt quod tenebant & temerè præsumperunt quod non volebant, digno Deus eorum exitu patefecit ignauiam ; quia impudenter deseruerunt, quod imprudenter arripuerunt, & turpiter ad id redierunt, quod leuiter deseruerunt.

CAPITVLVM VI.
 IN QVO AGIT
 DE VAGO, ET CV-
 RIOSO DISCVRSV,
 IPSVM REDAR-
 guens.

TRANSITV namque, qui est de Monasterio ad sæculum damnabili ; & alio transitu, qui

qui est de Monasterio ad Monasterium quandoque utili, quandoque inutili parte superiori præmissis, & eorum particulis explicatis, videntum est de alio transitu, qui hic subiicitur, quia stabilitati contradictoriè aduersatur, expressè contra votum emissum committitur, quando est discursus vagus & curiosus.

Intelligo enim vagum discursum, quem nulla necessitas, nulla obediètia, nulla loci certitudo metitur: Curiosum autem, qui vel ut delectabilia, vel oculis placentia videat, aut suæ curæ voluptuosè deseruiat, aut fabulis intendat, abhorret Monasterium, & hac cura illectus discurret per mundum.

Vagus discursus quis? Curiosus quid?

Vagus igitur & curiosus discursus hic ostendetur mortalis, & detestatione dignus. Nam P. & Magister noster, Cœnobitarum Regulam instituendo, & quatuor Monachorū genera distinguendo, de duobus gene-

Cap. 1.

generibus malis breuiter se expediuit, & de ipsis sic ait: *Tertium vero Monachorum deterrimum genus, est Sarabaitarum, qui nulla Regula approbati, vel experientia Magistri, sicut aurum fornacis; Sed in plumbi natura molliti, adhuc operibus seruantes saeculo fidem, mentiri Deo per tonsuram noscuntur. Qui bini aut terni, aut certe singuli sine pastore, non dominicis, sed suis inclusi ouilibus, pro lege eis est desideriorum voluptas; cum quicquid putauerint, vel elegerint, hoc dicunt sanctum; & quod noluerint, hoc putant non licere. Attende Coenobita, ut non tuis sed dominicis ouilibus includaris, non tua desideria, sed pastoris imperia; & monita regularia prosequaris: non ad loca singularia, sed ad sanctorum coetum habitacula sint tua, ne plumbum, non aurum efficiaris; ne Sarabaita, non Monachus sis.*

Sed certe quantumcunque istud
genus

genus Monachorum sit deterri-
mum, subdit B. P. N. BENEDICTVS
aliud deterius, turpissimum, & ne-
fandum dicens : *Quartum verò ge-
nus est, Monachorum, quod nominatur
Gyrouagum, qui tota vita sua per di-
uersas prouincias, ternis, aut quater-
nis diebus per diuersorum cellas hospi-
tantur, semper vagi & nunquam sta-
biles, & proprijs voluptatibus, & gula
illecebris seruientes, & per omnia de-
teriores Sarabaitis. De quorum om-
nium horum miserrima conuersatione
melius est silere, quam loqui. Idem
verò B. P. BENEDICTVS periculum
animarum attendens, quod in tali
discursu incurritur, & considerans
materiam per quam discursus hu-
iusmodi remouetur, dicit : *Monas-
terium autem si potest fieri, ita debet, Cap. 66a
construi ut omnia necessaria, id est,
aqua, molendinum, hortus, pistrinum
& artes diuersæ, intra Monasterium,
exerceantur : ut non sit necessitas Mo-
nachus**

nachis vagandi foras: quia omnino non expedit animabus eorum.

Nota quod nunquam est securum Religioso, maximè iuueni, & in Monasterio non probato, & per suos seniores primitus non approbato, vagando discurrere, materiàmquè discurrendi præstare. Accedit adhuc consilium sapientis Senec. dicentis: Subducendus est populo tener animus, & parum tenax recti. Est igitur è mundo, qui parùm de rectitudine tenet, subducendus quomodo tenelli, & iuuenis animus inuoluendus: vagatio enim est maledicta, & in maledictionem contra Cain per Dominum datur in Gen. dicentem *Eris vagus, & profugus super terram.* Recepit in se dominicam damnationis sententiam, quando de se ipso dixit: *Ero vagus, & profugus in terra; omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.* Displicet namquè Domino vagatio, & per
con-

Gene.
4. 12o

consequens placet quietudo, ut dicitur in Ieremia: *Dilexit mouere pedes suos, & non quieuit & Domino non placuit*. Quando pastor præstat causam curiosæ vagationi, æquiparatur pessimæ seductioni & perditioni; sicut dicitur in Ieremia: *Grex perditus factus est populus meus; pastores eorum seduxerunt eos, feceruntque vagari in montibus*. Est autem quandoque Religiosorum indigentia, vagationis occasio vel causa, ut dicitur in Iob: *Quis preparat coruo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes, eò quod non habeant cibos?* Vagantibus præterea Monachis adhæret lepra quæ appellatur volatilis, cui debetur pœna infernalis; sicut legitur in Leuit: *Quod si ultra apparuerit in his locis, quæ prius immacolata erant, lepra volatilis & vaga; debet igne comburi*.

Ieremi
14. 10.

Ieremi
50. 6.

Iob. 38.
41.

Leuit
13. 57.

Et nota, quod vagus, & curiosus discursus non est Monasticus, sed **D** mere-
Curiosus discursus qualis actus

- meretricius actus, & ideo propter instabilitatem, immunditiam meretricis incurrit & vilitatem, sicut legitur in Prouer. de meretrice: Nouissima illius amara quasi absynthium, & acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem, & ad inferos gressus illius penetrant, per semitam vitam non ambulant, vagi sunt gressus eius, & inuestigabiles. Item, Et ecce occurrit illi mulier ornata meretricio, preparata ad capiendas animas; garrula, & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo consistere pedibus suis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos insidians. Signum autem est à Deo abiectiois in Monacho voluntas vagationis, sicut legitur in Osee 9 17. Osea: Abijciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, & erunt vagi in nationibus.

Ut namq; cognoscere possis quæ bona sunt in ordinata Religione, & quæ mala in vagatione & discursione,

Monasterium bene ordinatum

ne,

ne, possum dicere tibi: quod Mo- compa-
 nasterium benè ordinatum compa- ratur.
 ratur horto deliciarum, propter fru-
 ctuum delectabilitatem: compa-
 ratur Ierusalem ciuitati Sanctorum,
 propter bonorum ciuium habita-
 tionem: & comparatur firmamen-
 to cœlesti, propter stellarum in eo
 infixionem: comparatur etiam a-
 quæ bonum saporem habenti, pro-
 pter piscium spiritualium conserua-
 tionem.

Religio est hortus non solum mu- Io
 ris materialibus clausus, sed etiam Horto
 Regularibus institutionibus cōclu- delicia-
 sus, & Deo germanitate per Obe- rum.
 diētiam proximus, vt in Cant. dici- Cant. 4:
 tur: *Hortus conclusus soror mea, hor-* 12.
tus conclusus, fons signatus. Appel-
 lat, vt iam dixi, Religionem foro-
 rem, propter Obedientiæ imitatio-
 nem; sed appellat signatum fon-
 tem, propter silentij conseruationē.
 Ad hunc quidem hortum venit

D a Chri.

Christus frequenter, & vt desideratus recipitur ibi libenter, & vt veniat inuocatur, & vt fructus eius comedat inuitatur, sicut in Cant.

Cant. 5. 2. legitur: *Veniat dilectus meus in hortum suum, & comedat fructum pomorum suorum.* In hoc horto psallitur sapienter, & Christus cum sanctis voces psallentium audit delectabiliter, vt in Cant. legitur: *Quae habitas in hortis, amici auscultant: fac me audire vocem tuam.* Et in eisdem

Cant. 2. 14. Cant. *Sonet vox tua in auribus meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decorata.* Tantum autem hortum istum diligit Christus, quod ibi sacramentaliter pro nostra salute patitur, ibi corpus eius spiritualiter sepelitur, & hortulanus ipsius esse creditur, sicut de his omnibus legitur in Ioan. *Erat autem in loco, ubi crucifixus est hortus: & sequitur: & in horto monumentum nouum; & post pauca: ibi ergo posuerunt Iesum.* Et de Magdalena

lena

Iena in Ioann. *Ille existimans quia* Ioan. 20.
hortulanus esset. Alios autem hortos 15.
 hunc deserentes incolunt, vnde
 folijs & fructibus, in quibus dele-
 ctati fuerant, priuati sunt, carentes
 aquæ gratiæ, digni erubescencia &
 confusione; sicut legitur in Isaia:
Confundentur enim ab idolis, quibus Isa. 16296
sacrificauerunt; & erubescetis super
hortis, quos elegeratis, cum fueritis
velut quercus defluentibus folijs, &
velut hortus absq; aqua.

Item Religio Ierusalem sanctæ 11.
 ciuitati comparatur, quia ibi domus Ierusalē
 Dei spiritualiter ædificatur, sicut in sanctæ
 Paralipom. legitur: *Ipse præcepit* ciuitati.
mibi ut ædificarem ei domum in Ieru- 2. Paral.
salem, quæ est in Iudæa. Hæc Ierusa- 36. 23.
 lem terrestris, est propter illam glo-
 riosam quæ est cœlestis; quietis si-
 quidem & non vagis constructa
 est, Et propterea requiei, scilicet
 Sabbati habet iter, sicut legitur in
 Actibus: *Tunc reuersi sunt Ierosoly-* Act. 1. 122

mam, à monte qui vocatur Oliueti,
 qui est iuxta Ierusalem, Sabbati ha-
 bens iter. Sed ab hac Ierusalem, va-
 gus in Iericho, id est, in mundum
 descendit; in latrones, id est, in
 Dæmones incidit, virtutibusq; sin-
 gulis eundem spoliantes, peccatis
 cum mortalibus vulnerantes: &
 cum non solum semiuiuum, sed et-
 iam mortuum relinquentes; sicut
 legitur in Luca: *Homo quidam de-*
scendebat ab Ierusalem in Iericho, &
incidit in latrones, qui etiam despo-
lauerunt eum: & plagis impositis ab-
ierunt semiuiuo relicto. Hanc Ieru-
salem, dum semel manet per ve-
ram stabilitatem, & vitam meretur,
 & habet. Sed quando egreditur,
 mortis sententia in eo fertur; Vn-
 de ei per Salomonem in lib. Regū
 præcipitur: *Ædifica tibi domum in*
Ierusalem, & habita ibi: & non e-
gredieris inde huc atque illuc. Qua-
cumq; autem die egressus fueris, &
 tran-

Luc. 10.
 30.

3. Reg.
 3. 3.

transieris Torrentem Cedron, scito te ^{n.430}
interficiendum. Et sequitur: Quare er-
go non custodisti iusiurandum Domini?
&c. Et subiungitur post pauca: Ius-
sit itaque rex Banaia filio Ioiada: qui
egressus, percussit eum. & mortuus est.
Vides quam bonum, quam secu-
rum, quam iucundum est hanc
Ierusalem habitare? vides etiam
quam periculosum, & morte di-
gnum est, hanc vagando exire?
Corrumpitur enim anima simpli-
cis Claustralis concupiscibilia mun-
di curiosè considerantis. Et aduer-
tendum, quod non licet Monaste-
riū exeunti, vt legitur in Gen. Egres-
sa est autem Dina filia Lia, vt mulie- ^{Gen. 34}
res videret regionis illius: Qam cum
vidisset Sichē filius Hemor Heuei, prin-
ceps terra illius, adamauit eam: & ra-
puit, & dormiuit cum illa, vi opprimēs
virginē. Non igitur egrediaris vagē,
non egrediaris curiosè Ierusalem
Sanctam, cœlesti patriæ proximam,

confortium Sanctorum, vitam
 Beatorum. Ne cum Semei mo-
 riaris, nec cum Dina corruparis,
 ne in maculis pedicæ Diaboli ca-
 piaris; de quibus legitur in Iob. Im-
 misit in rete pedes suos, & in maculis
 eius ambulat. Et in lib. Sap. Crea-
 tura Dei in odium facta sunt, & in
 tentationem animabus hominum, &
 in miscalpulam pedibus insipientium.

III.
 Firma-
 mento
 cæli.

Comparatur etiam Religio fir-
 mamento cæli, in quo sunt ut stel-
 læ fulgentes Religiosi, inter quos
 reperiuntur miserabiles & vagi, qui
 sidera errantia nuncupantur. Et
 tales procellis tenebrarum in per-
 petuum reseruantur. De quibus
 in Canonica Iudæ dicitur: Sidera
 errantia quibus procella tenebrarum
 seruata est in æternum, &c.

IV.
 Aquæ
 munde.

Postremò, propter piscium con-
 seruationem aquæ munde compa-
 ro Religionem. Ibi enim effusio
 sermonum Dei abundat, quæ boni
 Monachi

Monachi conscientiam mundam, sicut legitur in Ioann. *Vos mundi estis, propter sermonem, quem locutus sum vobis.* Et in Ezech. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Sine aqua piscis nescit vivere, nec Monachus sine claustro. Habent enim sitim spiritualem, & ideo putrefactionem incurrunt mortalem, ut legitur in Isaia: *Compu- trauerunt pisces sine aqua, & morientur in siti.* Nam quæ fuerat in Religione aqua sapida, vitæque conseruatiua, & munda, exeunti ab ea conuertitur, & fit sanguinolenta, & mortis causa. Psalm. *Conuertit aquas eorum in sanguinem: & occidit pisces eorum.*

Ioann. 156

3.

Ezecha

36.25a

Isa. 500

26

psalmus

104. 29d

o Veruntamen si contingat Obedientia causa Monachum ad seculum descendere, & per ipsum necessarium transitum facere, non debet Monasticam conversionem deserere,

82 SPECVLI D. BERNARDI

ferere, sed interius ac exterius vitam Monasticam conseruare, ac se verum esse Monachum intuentibus monstrare. Et hoc vt non discurrat, nec multum loquatur, & quando poterit, sedendo Monachus inueniatur. Nam vt dicit Hieronym. Monachum se esse non loquendo, & discurrendo, sed sedendo, & tacendo quisquis nouerit. Oportet enim necessariò quandoque Monachū exire, & imperium praelati complere: sed tunc ad eius imperiū vadat, & tabernaculum figat suum, sicut in lib. Num. filii Israel fecisse noscuntur. Et quando possunt ad claustrum redire, & vitam quietam agere, semper hoc in desiderio habeant, & quietem animo non relinquunt, mentemq; habeat firmam, sursum, & in patientia in iunctum discursum: vt vox in auribus eorū sonet quæ Arsenio facta est cū à palatio discederet, vt Monachus

Num. 9.
18.

chus fieret dicens: ARSENI FUGĒ,
TACE, QUIESCE. hæ sunt radi-
ces non peccandi. Est enim com-
positæ mentis signum, esse in stabi-
litate, & morari secum, sicut dicit
Seneca: Primum argumentum
mentis compositæ existimo, pos-
se consistere & secum morari. I-
tem; Circumcidenda est conuer-
satio qualis est magnæ parti homi-
num qui domos, & theatra, & fo-
ra pererrantes, alienis se negotijs
offerunt. Et post pauca: si ali-
quem exeuntem de domo inter-
rogaueris quo tendis? quid cogi-
tas? Respondebit tibi: Nescio, sed
aliquos videbo, aliquid agam.
Sine proposito vagantur, incon-
sultus illis vanusque cursus est:
qualis formicis per arbusta re-
pentibus, quæ in summum ca-
cumen tendentes, deinde in i-
muminanes aguntur. His plerique
similem vitam habent, & agunt,

84 SPECVLI D. BERNARDI
quorum meritò quis inquietam di-
xerit.

CAPITVLVM VII.

IN QVO OSTEN-
DITVR QVÆ SIT
VERA MORVM
CONVERGIO.

AM, inquam, supe-
rius dicto de stabilita-
te quæ Monachum
interius, & exterius
ad veram conuersio-
nem morum ordinat, & disponit;
& prætaçtis illis ex quibus impedi-
tus stabilitatem miser relinquit, &
à sublimibus ad inferiora descen-
dit: nunc de vera morum conuer-
sione subijcitur rubrica, quæ stabi-
litate mentis, & corporis iuuatur,
nutritur, regitur, & causatur.

Est

Est autem conuersio quædam, quæ est peccatoris, quando conuertitur à peccatis: Est & alia species conuersionis, quæ est morum per ingressum Religionis. Et non minora videntur mihi requiri ad conuersionem morum, quàm ad conuersionem requirantur peccatorum.

conuersio duplex peccatorum & morum.

Quid verò in vtraque conuersione requiratur, per ipsius Etymologiam vocabuli exprimitur; scilicet vt cor ex omni parte versetur, secundum quod Magister Gratianus super illo verbo, *Conuertimini ad me,* Zach. 1.

Etymologia conuersionis.

& ego conuertar ad vos; dicit: conuersio enim, est vndiq; cordis versio. Si verò cor nostrum vndique à malo ad Dominum conuertatur, mox suæ conuersionis fructum meretur: vt Deus ab ira ad Misericordiam conuersus peccatori præstet indulgentiam, cui primò præparabat vindictam. Vndique ergo exigitur cordis versio, & quando fit

D 7 pecca-

peccatorum conuersio, & quando
 fit morum emendatio: vt sicut fuit
 vndique versus, & conuersus à pec-
 catis; ita conuertatur, & vndique
 vertatur à vitæ actibus secularis, vt,
 Deo autore, semel à peccatis con-
 uersus, in suis moribus sit iterum
 totus conuersus: sicut in lib. Regum
 3. Reg. 18. 37. Helias dixisse legitur: *Tu conuerti-
 sti cor eorum iterum.* Et tunc fons la-
 chrymarum qui paruus est, in con-
 uersione morum, & per veram cō-
 templationem in lucem conuerti-
 tur & solem; sicut in Esther dici-
 tur: *Paruus fons creuit in fluium,
 & in lucem solemq; conuersus est.* Nam
 ista conuersio ad statum contem-
 plationis veræ lucis & solis, con-
 uersum illuminat subtracto velami-
 ne secularis conuersationis, vt dicit,
 Apostolus ad Corinth. Cum autem
 2. Cor. 3. 16. conuersus fuerit ad Dominum, aufere-
 tur velamen: Dominus autem spiritus
 est: ubi autem spiritus Domini, ibi li-
 bertas.

bertas Et sequitur: Nos verò omnes
reuelata facie gloriam Domini specu-
lantes, in eandem imaginem transfor-
mamur à claritate in claritatem, tan-
quam à Domini spiritu. De fructu v-
triusq; conuersionis, & sublimitate
contemplationis legitur in Ieremia:
Si conuertéris, conuertam te, & ante Iere. 15.
faciem meam stabis. Et, sicut in prin- 19.
 cipio tactum fuit, ad hanc conuer-
 sionem, quæ est de moribus, Mona-
 cho non sufficit mutasse locum, as-
 sumpsisse habitum, altam deferre
 tonsuram, latamq; coronam, nisi
 mores sæculares abijciat, & in reli-
 giosos omnino conuertat. Illa enim
 non veritas, sed signa sunt, & um-
 bra quædam Religionis existunt.
 Vnde B. Bernardus: Corporis
 conuersio si Sola fuerit, erit nul-
 la. Forma siquidem conuersio-
 nis est ista, non veritas; vacua
 virtute, gerens speciem pietatis.

Sanè

*Vera cō-
uersio
debet
esse.*

Sanè ad veram conuersionem morum credo esse necessarium, vt ipsa conuersio sit mentalis in corde, verbalis in ore, exemplaris in opere.

*Menta-
lis.*

Conuersio Monachalis debet esse mentalis, & quantum ad intellectum, & quantum ad affectum: quantum ad intellectum, vt cogitationes malæ, quæ à Deo separant, auferantur; & studia bona & sancta per consequens acquirantur, & sic verè à via mala Monachus conuertitur. De his in lib. Sap. legitur:

*Sap. 1.3.
Isa. 1016.*

Peruersæ cogitationes separant à Deo. Et in Isaia: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, discite bene facere.

*Ierem. 7.
35. 15.*

Et in Ieremia: Conuertimini unusquisque à via sua pessima, & bona facite studia vestra. Sed qui non conuertitur verè, non vult intellectum ad cogitandum de Deo dare; vt di-

ose. 5. 4.

citur in Osea: Non dabunt cogitationes

nes

nes suas ut conuertantur ad DEVM suum. Qui autem non intelligit, nec per consequens rectè diligit; & qui se Deo non coniungit conuertendo & diligendo, nec dilectum recipit, ut ad ipsum conuertatur amando. Vnde in Cant. *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Ergo ipse mihi, quia ego sibi. Et iterum: *Ego dilecto meo, & ad me conuersio eius.* Ac si diceret: Ego ad dilectum meum intelligendum, & diligendum sum versus, & ipse ad me diligendo est conuersus. Et ideo debet à puritate intellectus descendere in teneritudinem diligentis affectus, & tunc sequitur quod nihil aliud diligit nisi Deum, & proximum secundum eum. Et iuxta hoc dicit Senec. Metuat, tristetur, & gaudeat. Vnde B. Bernardus: Attende solerter quid diligas, quid metuas, vnde gaudeas aut tristeris. Idem; Conuertatur amotuus, ut nihil omnino diligas nisi

Cant. 2.

16.

Cant. 7.

10.

nisi Deum, aut certè propter Deum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus: quia peruersus est timor omnis, quo metuis aliquem præter Deum, & non propter eum. Sic gaudium, & tristitia æquè conuertantur ad ipsum. Hoc autem principaliter fit Dei ministerio vt conuertamur mentaliter. Nam si verè conuertimur, per puritatis affectum ad statum innocentia inuouamur: sicut in Threnis legitur: *Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur; in noua dies nostros, sicut à principio.* Deputatus namque ad cognoscendum intellectus, & tener ad diligendum ipsum affectus de facili illuminatur, vt defectus proprius cognoscatur. Vnde abominatio- nes primò Ezechieli ostenduntur, & ei multoties inculcatur: *Adhuc conuersus videbis abominatio- nes maiores.* Ingressus enim ad interio- riorem hominem, & progressus ad

Thren,
§. 21.

ad eius considerationem, etsi in introitu videat quasdam abominaciones, semper se considerando inuenit in se maiores, & magis cognoscit proprios defectus præteritos, & præsentis; sicut idem Ezechiel primò vidit; *Idolum Zeli in ipso introitu templi, sed postea dictum est sibi: Adhuc conuersas videbis abominaciones maiores.* Et sequitur quod vidit *septuaginta viros de senioribus domus Israel.* Et post pauca sequitur: *Vnusquisque habebat thuribulum in manu sua.* Iterumque dictum est ei: *Adhuc conuersus videbis abominaciones maiores.* Et sequitur: *Ecce ibi mulieres sedebant, plangentes Adonidem.* Postremò dictum est ei: *adhuc conuersus videbis abominaciones maiores hic.* Post pauca: *Et ecce in ostio templi Domini inter vestibulum & altare, quasi viginti quinque viri, dorsa habentes contra templum Domini, &c.*
 Nam

Ezech. 8
 n. 6.
 n. 13.

Nam prædicto modo disposito intellectu, & ordinato pro posse affectu, quod credebat in se boni veritatem, inuenit solam esse similitudinem, & idcirco in prima consideratione sui occurrit idolum Zeli; nec enim in via potest haberi illius amoris certitudo, de quo in patria habebitur plenitudo. In secunda verò sui consideratione defectum esse considerabat, vbi virtutem esse credebat: quia inani gloriæ thurificando attribuitur, quod soli Deo, cuius est gloria, debebatur. Et ideo quemlibet seniore inuenit thurificantem, dum de virtutibus reperit præsumentem. Verum adhuc magis defectus suos cōsiderat; dum magis comminiscendo in interioribus intrat, dum se aliquid credit fortitudinis habuisse, & de illa Domino non seruisse, Adonidem plangentes inuenit mulieres. Adonidem quippe, seruiens eius, vel fortitudo

titudo eorum, interpretatur. Hic quippe à mulieribus plangitur, dum virtutis fortitudinem inaniter consumptam dolendo conqueruntur. Vnde lamentando in Iob. quaeritur: *Vbi est fortitudo tua?* Ipse non se iustificando, sed amissionem suae fortitudinis lamentando, respondet cum Isaia: *In vacuum laboravi, sine causa & vanè fortitudinem meam consumpsi.* Postremò dorsum quis contra templum se habere reperit, dum non virtutibus aliorum, sed diuitijs & honoribus intendit. Qui quidem ad Orientem adorat, dum generis nobilitatem, aut mundanam potentiam plus quam expedit, & debet honorat. Hac igitur cōuersione peracta in mente, oportet quod conuertatur in verbo & opere. Nam cum dixisset Dominus in Iohel: *Conuertimini ad me in toto corde vestro;* sic interiore homine conuerso, procedit ad exteriorem debitis adaptationibus

Iob. 4. 64

Is. 49. 4

Iohel 2. 12

aprationibus conuertendum, & ad conuersionem debitam exterius ordinandum. Vnde subiungitur: *In ieiunio, fletu & planctu, &c* Nec propter exteriorem est interior dimittedus, vel in aliqua relaxandus. Vnde sequitur: *scindite corda vestra, & non vestimenta vestra.* Demum subdit pramium conuersionis, quod est benignitas diuinae miserationis, dum dixit: *Et conuertimini ad Dominum DEVM vestrum: quia multus est ad ignoscendum: & quia benignus & misericors est.*

Planè prima conuersio interior est cordis, quam sequitur exterior, quae est in verbis; & perficitur in operibus bonis; vt primò sit mentalis, secundò verbalis, tertio opere probabilis. Dicitur est de prima; subiungitur de secunda; quia nisi conuersus refranando linguam habeat labia circumcisa, erit conuersio religione vacua. Vnde dicit B. Iaco-

Iacobus: *Si quis putat se religiosum iacob. 26
 esse non refrænans linguam suam, sed 26.
 seducens cor suum, huius vana est re-
 ligio.* Pro eodem enim accipio
 conuersionem & circumcisionem:
 quia non est vere interius & exte-
 rius conuersus, qui non est in vtro-
 que homine circūcisus. Nam de in-
 teriori Apostolus ad Coloss. ait;
*Circumcisi estis circumcisione non ma- Coloss. 26
 nu facta.* Ad quam mouetur in 11.
 Deuteronomio; *Circumcidite præ- Deutero
 putia cordium vestrorum.* Dictum 10. 169
 est de prima & potiori: sed in lo-
 sue dicitur de secunda posteriori &
 exteriori: *Circumcidite secundo si- Ios. 5. 20
 lios Israel.* Et nota quod inter illa
 quæ non modicum manifestant
 veram conuersionem, vel dissolu-
 ti irreligiositatem, est bona vel
 fatua loquela; vnde dicitur in
 Matthæo: *Galilæus es, nam & lo- Mat. 269
 quela tua manifestum te facit.* Igitur 736
 circūcisus in mente, circum-
 cidatur

cidatur in ore. Hanc eandem circumcissionem celebrare solemniter voluit N. B. Magister, dum Linguae vitium damnauit terribiliter dicens:

Cap. 6. Scurrilitates, vel verba otiosa aut risu mouentia, aeterna clausura in omnibus locis damnamus. Vides charissime non vnus diei, sed aeternitate temporis appositam mensuram; non in vno loco, sed in omnibus mirabilem datam clausuram, Imitatus est Paulum Apostolum patrem & Magistrum Monachorum; nam Apostolus dixerat ad Ephesios: Omnis
Ephe. 4. sermo malus ex ore vestro non procedat,
 29. *Nihil autem excipit, qui dicit omnis. Sed cum expedit vt quis loquatur, qualis debeat esse sermo, subiungitur dicens: sed si quis bonus ad aedificationem fidei, vt det gratiam audientibus. Dissuadetur igitur sermo malus, permittitur aliquando sermo bonus, nec simpliciter omnis bonus, sed aedificatiuus, &*
 gra.

gratiae operatiuus; nam interdum
 silendum est Monacho, & maxime
 subdito, & saepe Praelato: unde de
 taciturnitate, praemisso verbo Psal-
 mistae: *Dixi custodiam vias meas, ut* Psal. 38.
que ibi, Silui a bonis: dicit B. P. N. cap. 6.
 Benedictus. *Hic ostendit Propheta, si*
a bonis eloquijs interdum propter taci-
turnitatem debet taceri; quanto magis
a malis verbis propter poenam pecca-
ti debet cessari. Et concludendo
 subiungit: *Ergo quamuis de bonis, &*
sanctis ad adificationem eloquijs, perse-
ctis discipulis, propter taciturnitatis
grauitatem, rara loquendi concedatur
licentia; quia scriptum est: in multi-
loquio non deerit peccatum. Et iterum:
Mors & vita in manibus linguae; Nam, Prouer.
ut post subdit: Loqui & docere Magi- 10. 19.
strum condecet, tacere & audire disci-
pulo conuenit.

Circa hoc est Notandum quod,
 quando oportet Religiosum aliquid
 dicere, multum debet curare, ut sit

E circum-

*Religio-
si locu-
tio fit.*

circumcisus in suo sermone. Debet enim Prælati & subditi locutio esse discreta, sana, cauta, ponderosa, vera, non ociosa, non maledicta, non detractoria, non adulatoria.

*Discre-
ta.*

Quod debeat esse discreta, dicit Gregorius in Pastoralis: sit rector discretus in silentio, rectus in verbo & utilis. & B. Ioannes: Quoties loquimur aut non in opportuno loco, aut non ut conuenit audientibus, toties sermo malus procedit de ore nostro ad destructionem eorum qui audiunt. Cōsideremus itaq; quid loquimur: *Mat. 12. 36. Quia pro omni verbo ocioso reddituri sumus rationem in die iudicij.*

Sana.

Quod debeat esse sana, dicit Anacletus Papa in decreto: Sane percussor ille Doctor dicitur, qui sermone inutili conscientiam percussit infirmorum, ideo tenere vos, & omnes fideles oportet, cum qui secundum doctrinam & fidelem sermonem est, ut potens sit consolari in doctri-

na sancta: & contradicentes redarguere, & recte viuentes, atq; fidem tenentes consolidare.

Item de cautela verborum dicit B. *Cautela*
Gregorius: Cum rector se ad loquendum pręparat, sub cautelę studio vt loquatur attendat, ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur.

De ponderatione verborum in *Ponderosa*
Decreto Calixtus Papa loquitur dicens: Ponderet vnusquisq; sermones suos, & quod sibi non vult loqui, alteri non loquatur.

De veritate sermonis Chryso- *Vera*
mus ait: Ideo Dominus inter iuramentum & loquelam nullā vult esse distantiam: quia sicut in iuramento nullam conuenit esse perfidiam; ita quoq; in nostris verbis nullū conuenit esse mędacium: quia vtrumq; periurium, & mendacium, diuini iudicij pœna damnatur: dicēte scriptura: Os q; mentitur occidit animā.

E 2 Item

*Non o-
tiosa.*

Item quod sermo non debeat esse otiosus, satis est ostensum superius, vbi dictum est eum esse debere discretum,

*Non ma-
ledica.*

Item nec maledictus: sermo enim maledictus frequenter in maledictionem loquentis reuertitur; sicut dicit B. Augustinus: sicut avis inventum volans, aut passer quolibet vadens; sic maledictum frustra prolatum venit supra illum, qui misit illud. Et Hieronymus ait: Qui negligunt oris maledicti consuetudinem refecare, etiamsi non corde maledicant, tamen immunditiam labiorum, secundum Isaiaꝝ verbum, & inquinamenta oris incurrunt.

*Non de-
tracto-
ria.*

Nec detractorius sermo debet esse. Vnde Auertius Papa referens Nicenæ synodi inter cætera dixit: Caueat vnusquisq; ne aut linguam, aut aures habeat prurientes; id est, ne ipse, aut alijs detrahat, aut alios detrahentes audiat. Et post pauca:

Parcant

Parcant singuli detractorijs linguæ,
custodiantque sermones suos, & di-
scant, & sciant; quia cuncta quæ de
alijs loquentur, sua etiam sententia
iudicabuntur.

De adulatione pulchrè B. Grego-
rius dixit, super illo verbo: *Ipse a-
dicabat parietem, illi autem linebant*
eum. Parietis quippe nomine pec-
cati duritia designatur. *Ædificare*
quidem parietē est contra se quem-
piam peccati obstacula construere:
sed parietem liniunt qui peccata
perpetrantibus adulantur. Ut quod
illi peruerse agentes ædificant: isti
adulantes quasi nitidum reddant.
Item de adulatione & adulationis
malo, Augustinus ait, Nemo peri-
torum & prudentium putet quod
minus sit periculum in verbis, lin-
gua mentiēdo, quam manibus san-
guinem fundēdo. Melius est enim
propter veritatem pati supplicium,
quam pro adulatione beneficium.

Non a-
dulato-
ria. E-
zech.
13. 19.

Ultimum quidem quod requiritur ad conuersionis verbum, est quod non fit murmuratorium, unde B. P. N. Benedictus ait sic. *Hoc ante omnia admonentes, ut absque murmurationibus sint Fratres. Item: Nam cum malo animo si obedit discipulus, & nō solum ore, verum etiam in corde si murmurauerit, etsi impleat iussionem, tamen iam acceptum non erit Deo, qui cor respicit murmurantis, & pro tali facto nullam consequitur gratiam, imo pœnam murmurantium incurrit, si non cum satisfactione emendauerit. Murmuratio etenim in corde, & in ore grauissimā habet culpam: & ideo ad grauem obligat pœnā; sicut dicit Apostolus ad Corinth. Neq̄ murmuraueritis sicut quidam illorum murmurauerunt, & perierūt, ab exterminatore. Murmur enim non est solummodo contra Officialem, vel Prælatū, sed est expressè ac specialiter contra Deum; sicut Moyses*

Cap. 40.

1. Cor.
10. 10.

ses

ses de se dixit ad Aaron in Exodo:
 Nos enim quid sumus quia murmura- *Exo. 16a*
 stis contra nos? Nec contra nos est mur- *8.*
 mur vestrum, sed contra Dominum.
 Verum est murmuratio signū cor-
 poris voluptuosè nutriti, & cor-
 dis iudisciplinati. De corpore nutri-
 to voluptuosè, & idcirco in religio-
 nis abstinentiâ murmurante, potest
 intelligi, quod legitur in Exo *Mur-*
muravit omnis congregatio filiorum Is- *Exo. 16a*
rabel contra Moysen & Aaron in soli- *2.*
tudine, dixeruntq; filij Israel ad eos: V-
tinam mortui essemus per manum Do-
mini in terra Ægypti, quando sedeba-
mus super ollas carniū, & comedeba-
mus panem in saturitate. Signum in-
disciplinati cordis est contra corri-
gentem murmurare: quia discipli-
natus nō murmurat correctus, sicut
dicitur in Ecclesiastico: Seruo sensato
liberi seruiant, & vir prudens & disci- *Eccle.*
plinatus non murmurabit correptus. 10. 28a
 Nam disciplinatus tribulationem

E 4 sustinet

Juditha
8. 23.

sustinet patienter, & in timore stat Domini perseveranter. At querulosus improperium suæ murmurationis & impatientię profert contra Deum, & Diabolus potestatem accipit super eum, sicut ex libro Iudicum colligitur. *Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autē qui tentationes non susceperunt cum timore Domini, & impatientiam suam, & improperium murmurationis suæ contra DOMINVM protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, & à serpentibus perierunt.* His ergo consideratis, & plenè inspectis, si linguam laxandi licentiam habeas, circumcisum te ac vtilem loquendo demonstras, in quo non sis insipiens; superfluous, vel damnosus, & in omnibus sis rationabilis, non verbosus; sicut beatus Pater noster dicit. *Vndecimus humilitatis gradus est, si cum loquitur Monachus, leniter, & sine risu, humiliter*

Cap. 7.

ter

ter, & cum gravitate, & pauca ver-
 ba, & rationabilia loquatur: & non sit
 clamorosus in voce, sicut scriptum est:
 Sapiens verbis innotescit paucis. Ta- Eccl. 20d
 citurnitatem igitur te Frater charis-
 sime habere consulo, & tunc non
 peccabis in verbo, sicut Magister
 noster ait: *Nonus humilitatis gradus* Cap. 7°
est, si linguam ad loquendum prohibeat
Monachus, & taciturnitatem habens
usque ad interrogationem non loqua-
tur.

Ad exteriorem autem conuer-
 sionem etsi sit utilis linguæ coertio,
 & verborum moderatio, est tamen
 necessaria sensuum ordinatio. Est au-
 tem ordinatio in sensibus optima,
 quod non permittantur dominari
 vitia, sicut instruimur in Tobia: *Su-*
perbiam nunquam in tuo sensu, aut in Tob. 4°
tuo verbo dominari permittas: in ipsa 14°
enim initium sumpsit omnis perditio.
 Sensus enim prudeuter gubernati,
 ostendunt inhabitare virtutes in

Eccles.
10. 30

mente sensati, sicut dicitur in Ecclesiastico: *Ciuitates inhabitauerunt per sensum prudentium.* Nota, quod magna dicitur esse differentia inter seculariter viuentis sensum, & regulariter conuersantis: quia non debet ambulare in suorum sensuum vanitate, quasi intellectus obscuratus tenebrositate, neque viuat Laicaliter: nam & Laicus viuut quodammodo gentiliter, & cauet ab immunditijs peccatorum, vt non videatur esse de numero desperatorum. De his potest intelligi monitio Apostoli ad Ephesios dicentis: *Hac igitur dico, & testificor in Domino, vt iam non ambuletis, sicut & Gentes ambulauit in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei, per ignorantiam, quæ est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum, qui desperantes tradiderunt semetipsos impudicitie, in operationem immunditie omnis in auaritiam.* Est homo exterior cohiben-

Ephes. 4.
17.

hibendus, vt sit habitus honestus,
non notabilis pretiositate, super-
fluitate, vel singularitate. Ritus
claustralis autem sit rarus & mo-
destus, & incessus valde maturus:
nam ista enunciant de eo, quod
est in Monacho siue de bono, siue
de malo, vt dicitur in Ecclesiasti-
co: *Ex visu cognoscitur vir, & ab* *Becl. 19.*
occurfu faciei cognoscitur sensatus: A. 26.
mictus corporis, & risus dentium, &
ingressus hominis enunciant de illo.
Si enim membra vestra ante con-
uersionem fuerunt minus bene
cohibita, post conuersionem de-
bent ostendi munda, & iustifica-
ta, sicut dicit Apostolus ad Roma-
nos: *Sicut exhibuistis membra ve-* *Rom. 6.*
stra seruire immunditie & iniquita- *19.*
ti ad iniquitatem: ita nunc exhibe-
te membra vestra seruire iustitie in
sanctificationem. Hanc doctrinam
exterioris conuersionis pulchre
nec minus vtiliter ministrat Mo-

Cap. 7.

nacho beatus Pater noster dicens: Duodecimus humilitatis gradus est, si non solum corde Monachus, sed etiam corpore humilitatem se uidentibus semper indicet, id est, in opere, in Monasterio, in Oratorio, in horto, in via, in agro, vel ubicumq; sedens, ambulans, vel stans, inclinato semper sit capite, defixis ad terram oculis, reum se omni hora de peccatis suis existimans, iam se tremendo iudicio Dei presentari existimet. Exterior enim ostensio moderationis, est argumentum sanctæ conuersationis, & est via præclusio detractionis, sicut dicit beatus Petrus: *Conuersationem uestram inter Gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de uobis, tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus uos considerantes, glorificent DEUM in die uisitationis.* Nam in sancta conuersatione perseverans Monachus, est non tantum Deo, sed & hominibus acceptus valde. De quo commenda-

1. Pet. 2.
22.

mendatur Tobias his verbis: *In bona vita & in sancta conuersatione permansit, ita ut acceptus esset tam Deo, quam hominibus & cunctis habitantibus in terra.* Tob. 140
17.

CAPITVLVM VIII.
IN QVO VERÆ
MORVM CONVER-

SIONIS IMPEDIMENTA NUMERANTUR, & euitanda comprobantur.

Deo de aliquibus, quæ ad morum conuersionem faciunt, consequenter subiungitur de illis, quæ sanctam conuersationem impediunt. Sunt autem Consuetudinū prauitas, Monasterij laxitas, prædicationis raritas, exemplaris corruptibilitas conuersi, imò melius, peruersi mala voluntas. Conuersionem impediunt V.

E 7 Ad

1.
 Consue-
 tudinis
 Pravi-
 tas.

Ad primum potest dici quod bonas & malas impressiones recipit animus, maximè in conuersatione tenellus. Vnde versus.

Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Quando enim incipit ad euellendum Monachus vitium laborare dū est tener, satis erit facile, quod in iam indurato esset difficile. Vnde refert Hilarius Arelatensis de beato Honorato, quod quando sæculum dimittere deliberabat, sibi ipsi deliberando dicebat: Eruamur ab his laqueis, dum minus tenemur: facilius enim est tenella euellere, quam robusta subscindere; quæ enim in iuuentute apprehenduntur, in senectute nō facile dimittuntur; sicut dicit Salomon in Prouerb. *Adolescens iuxta viam suam, etiam cum senuerit non recedet ab ea.* Ecclesiastes. *Peruersi difficile corriguntur.* Bernardus. *Omnis malus animus, priusquam indurescat, malitia illius mol-*

Prouer.
 22. 6.
 Ecclesi.
 1. 15.

liri

liri potest, sed postquam induratus erit, desperandum est, id est, raro sperandum; virgulæ enim possunt dirigi, si distortæ fuerint, sed nequaquã possunt de facili si sunt trabes factæ. Conãdum est igitur in iuuentute sanctam conuersionem incipere, & iugum domini ab adolescentia portare, sicut legitur in Threnis: *Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua.* Nam quæ quis mala in adolescentia didicit, ut plerunq; fit perseverando vsque ad finem vitæ deducit. Vnde dicitur in Iob. *Ossa eius implebuntur vitiis adolescentiæ eius, & cum eo in pulvere dormient.* Durum enim est malam consuetudinem, quæ est altera natura, exuere, & aliam nouam induere; sicut legitur in libro Iudicum: *Non dimiserunt adinventiones suas, & viam durissimam per quam ambulare consueuerunt.* Ideoq; multum est Monacho cauendum, ne apprehendat consuetudines sæcula-

Thren.

3. 27.

Iob. 26

11.

Iudic. 1

19.

Leuit.
18. 28

cularium, secundum Deum in Leuitico. *Iuxta consuetudinem terra Ægypti in qua habitastis non facietis, & iuxta morē regionis Chanaan, ad quam ego introducturus sum vos, non agetis: nec in legitimis eorum ambulabitis.* Faciat sibi igitur Monachus consuetudinem bonam cōtra consuetudinē malam, affectū & delectationes cū Dei adiutorio immutando, delectationes & affectus optimos apprehendendo; Sicut B. Bernardus: Ad exuendum se de seruitutis necessitate, ad carnis suæ dominantē consuetudinem accingat, necessitatē sibi faciens cōtra necessitatem, & affectū sibi formans cōtra affectum, donec plenam mereatur habere delectationem contra delectationem.

11.
Mona-
sterii la-
xitas

Circa secundum impedimentū, quod est Monasterij laxitas, potest considerari breuiter, quod vix aut nunquam serpens dimitteret suam pellē, nec per consequens reuocaret

ret iuuentutē, nisi ingrederetur ar-
ctum foramen. Sic & Monachus in
laxo Monasterio actum secularium
vix dimittit, & sic per consequens
viam quæ est angusta & arcta æter-
næ vitæ amittit: Sicut Dominus in
Matt. *Intrate ergo per angustam por-* Matt. 7.
tam, quia lata porta & spatiosa via 13.
est, quæ ducit ad perditionem, & multi
sunt qui intrant per eam. Quam angu-
sta porta & arcta via est, quæ ducit ad
vitam, & pauci sunt qui inueniunt eā.

Tertium est prædicationis, siue do-
ctrinæ raritas. Doctrina spiritualis ti-
morem in corde audientis in prin-
cipio generat, sed postmodum ani-
mum ad spem eleuat. Quantū verò
damnū sustineat, qui ad timorem &
spem cor suum non applicat, per se
quisq; sapiens videat. Primò quippe
non habet commodū suæ castiga-
tionis. Iterū nec habet dulcedinem
mellis spiritualis. De primo in Ec-
clesiastico. *Sapientia filius suus vitam*
inspirat;

III.
Prædi-
cationis
Raritas.

inspirat; & sequitur: Timorem. & metum & probationē inducat super illū, & cruciabit illum in tribulatione doctrinae suae, donec tentet eum in cogitationibus suis, & credat anima illius: Et firmabit illum.

Prover.
24. 13.

Comede, fili mi, mel: quia bonum est, & fauum dulcissimum gutturi tuo: Sic & doctrina sapientiae anima tua: quam cum inueneris, habebis in nouissimis spem, & spes tua non peribit.

IV.
Exemplaris
Corruptibilitas.

Eccles.
19. 30

Quartū est exemplaris corruptibilitas. Circa quod notādum, quod perdurantes in vitijs vitiosi, et inuitis eorū socijs, praebeēt multa exempla magna perpetrādi peccata, sicut legitur in Eccles. Qui se iungit fornicariis, erit nequam: putredo, & vermes hereditabunt illum, & extolletur in exemplum maius. Damnabilis verò est quando maiores, qui debent esse exemplū salutis, non sumunt ad utilitatē suam exemplum poenae in dānatis, sed ipsi faciunt se exemplū in damnationem alijs; sicut B. Iudas in

Canon-

Canon. ait: Sicut Sodoma & Gomor-
 rha, & finitimæ ciuitates, simili modo ^{Iudæi;}
 exfornicata, & abeuntes post carnē al-
 terā, factæ sunt exēplū, ignis æterni pœ-
 nā sustinentes: similiter & hi qui carnē
 maculāt. Et post pauca de ipsis sequi-
 tur: Hi aut̄ quacūq; quidē ignorāt, bla-
 sphemāt: quacūq; aut̄ naturaliter tanq̄
 muta animalia norūt, in his corrupūtur.

Ad quintum & vltimū, quod est ^{V.}
 mala voluntas, dici potest, quod ho- ^{Malat' os}
 mines suæ voluntatis, sequuntur ob- ^{luntas.}
 edientiam Diabolicæ prauitatis. Vo-
 luntas enim Diaboli est, quod miser
 ambulet in desiderijs suis, & corruat
 in diuersis peccatis. Est enim miser
 captus in eius carcere; & ideo facit
 eum diuersimodè ruere. Et in viā
 secum ambulāntem cōfundit: quia
 secundum propriam voluntatē va-
 dit. De quibus omnibus sequentes
 auctoritates adaptando, intelligere
 potes quod Apostolus dicit ad Tim.
 Seruum autē domini nō oportet litigare: ^{2. Tim.}
 sed māfuetum esse ad oēs, docibilem, pa- ^{2. 24o}
 tien-

1. Pet.
4. 3.

tientem, cum modestiâ corripientem
eos, qui resistunt veritati, ne quando
Deus det illis pœnitentiam ad cogno-
scendam veritatem, & resipiscant à
Diaboli laqueis, à quo capti tenentur
ad ipsius voluntatem. Et B. Petrus
in canonicâ: Sufficit enim præteri-
tum tempus ad voluntatem gentium
consummandam his qui ambulauerunt
in Luxurijs, desiderijs, vinolentijs,
comestationibus, potationibus, & illi-
citis idolorum cultibus. In quo admi-
rantur non concurrentibus vobis in e-
andem Luxuria confusionem, blasphe-
mantes. Item Ecclesiasticus: Cum
audace non eas in viâ, né forté grauet
mala sua in te: Ipse enim secundum
voluntatem suam vadit, &
simul cum stultitiâ
illius peries.

Eccli. 8.
18.

CA-

CAPITVLVM IX.

IN QVO AGITVR
DE OBEDIENTIA,ET DE HIS QUI
sub obedientia de-
gunt,

UPERIVS, prout mi-
nistravit Dominus,
dictum est de duabus
perfectionis partibus,
scilicet de *stabilitate*, & *morum con-
uersione*. Nunc sequitur tertia per-
fectionis pars, de *obedientia*, & eius
commendatione; quam profecutu-
rus sum cum illius auxilio, qui obe-
diens Deo patri usq; ad mortē fuit.
Qui & in veteri testamento man-
data obediētiae dedit, sed in sui san-
guinis effusione, in nouo obediē-
tiae mandata compleuit.

Inten-

Intendo igitur procedere sic, Primo obedientia describetur. Secundo qualiter sit implenda, tractabitur. Tertio aliquid de eius commendatione agetur. Quarto malum inobedientiae, ac inobedientis poena monstrabitur.

Descri-
ptio Obe-
dientie.

Obedientia enim sic describitur: *Obedientia est voluntas faciendi preceptum superioris. Item: Obedientia est subiectio, qua homo spontaneè Dei intuitu, alterius hominis voluntati subditur. Item: Obedientia est obtemperatio secundum regulam sacre scripturae, maioribus debita. Item: Obedientia est spontaneum, & rationabile propriae voluntatis sacrificium. Item: Obedientia est propriae voluntatis abnegatio. Ego autem dico. Obedientia est humilis abiectio propriae voluntatis quâ quis se abnegat propter Deum, ut non suam, sed alterius promptè sequatur in omnibus voluntatem.*

Obedi-
entiae
partes,

Hæc enim obedientia debet esse voluntaria, prompta & integra.

Volun-

Voluntaria enim est illa obediencia, quæ ex pura cordis voluntate procedit. Hæc commendatur ab Apostolo, quod præstet à peccatis liberationem, & ad plenam libertatem contra pessimam seruitutem. Ad Romanos: *Gratias autem Deo, quod fuistis serui peccati*: Obedistis autem in eam formam doctrinæ, in quâ traditi estis, liberati autem à peccato, serui facti estis iustitiæ. Per hanc incedere, & deduci obedienciæ semitam, desiderabat Psalmista, dicens: *Deduc me Domine in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui*. Et quod hoc sacrificium voluntariè sit offerendum, idem Psalmista dicit: *Voluntariè sacrificabo tibi*. De hac etiam beatus P. Benedictus sic ait: *Obedientia quæ maioribus præbetur, Deo exhibetur*. Et subiungit: *Ipsa cū bono animo à discipulis præberi oportet, quia hilarè datorè diligit Deus*. Oportet et q̄ sit in obediencia voluntaria hilaritas, quæ in vultu,

Voluntaria

Rom. 6. 17.

Psal. 118.

Psal. 53.

cap. 50.

fic,
Se-
sta-
om-
ma-
ntis
ibi-
endi
lien-
ane
nt a-
t ob-
sacra
Obe-
abile
em:
tati
Obe-
pria
pter
rom-
m.
esse
l.
un-

vultu. & sermonibus ostendatur; quia non libenter ostendenti tristitiam, imperatur. Vnde pulchre ait beatus Bernardus: Serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus, multum coronant obedientiam obsequentis. Nubilosa corporis compositio, & facies tenebris tristitię obfuscata, deuotionem ab animo recessisse, significant. Quis enim libenter imperat, homini tristitiam indicanti?

Prompta

Psal. 17.

35.

Cap. 5.

Debet etiam esse prompta; quia illum commendat Psalmista dicens: *In auditu auris obediuit mihi.* Item Beatus Benedictus: *Primus humilitatis gradus, est obedientia sine mora.* De hac etiam promptitudine voluntarię obedientię, beatus Bernardus sic ait: Verus obediens mandatum non procrastinat, sed parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, pedes itineri, & sic se totum colligit interius, vt precipientis

cipientis colligat interiùs voluntatem. Nec discordavit doctrina discipuli, scilicet beati Bernardi, à sui, & nostri institutione magistri, beati Benedicti dicentis : Mox ut Cap. 50
 aliquid à maiore imperatum fuerit, ac si diuinitus imperetur, moram pati nesciat in faciendo. Et post pauca : Ergo hi tales relinquentes statim quæ sua sunt, & voluntatem propriam deserentes, mox ex occupatis manibus, & quod agebant, imperfectum relinquentes, vicino obedientie pede iubentis vocem factis sequuntur : & veluti uno momento predicta Magistri iussio, & perfecta discipuli opera, in velocitate timoris DEI ambæ res communiter citius explicantur. Et sequitur : Sine dubio hi tales illam Domini imitantur sententiam, quæ dicit : Non veni facere Ioan. 50
 re voluntatem meam, sed eius qui misit me. Sed hæc ipsa obedientia tunc acceptabilis erit Deo, & dulcis homini-
 F mini-

minibus: si quod iubetur, non trepidè
non tardè, non tepidè, aut cum murmu-
re, vel cum responsione nolentis efficia-
tur.

Integra.

Præterea obedientia debet esse
integra, vt nihil minus, aut aliter
fiat, quam imperatur; sed totum il-
lud, & per illum modum quo præ-
cipitur, effectu humillimo complea-
tur. Sic ille tunc deuotus populus, in
libro Iosue, ad Deum dixisse legi-
tur: *Omnia quæ præcepisti nobis fa-
ciemus, & quocunq; miseris, ibimus. Si-
cut obediuimus in cunctis Moysi, ita obe-
diemus & tibi. Quicunq; contradixe-
rit ori tuo, & non obediuerit cunctis
sermonibus quos præceperis ei, moriatur.*
Hæc integritas obedientiæ in perso-
nâ Iosue commendatur, cum de il-
lo in libro Iosue dicitur: *Sicut præ-
ceperat Dominus Moysi seruo suo, ita
præcepit Moyses Iosue, & ille vniuersa
compleuit, non præterijt de vniuersis
mandatû eius, nec vnum quidem ver-
bum.*

Ios. 11.

25.

bum. Hæc autem obedientia debet
 esse ad eò integra, vt quamuis in his,
 quæ præcipiuntur contra Deum, di-
 scretio sit seruanda, sicut in princi-
 pio voluminis potes videre, in alijs
 tamen omnibus, debet totam suam
 discretionem ad obediendum di-
 scipulus captiuare; sicut dicit bea-
 tus Bernardus: Perfecta obedien-
 tia, est maxime in incipiente indi-
 creta. Hoc est, non discernere
 quid, aut quare præcipiatur, sed ad
 hoc tantum niti, vt fideliter, & hu-
 militer fiat, quod à maiore, præcipi-
 tur. Idem: *Novitius stultus fiat, vt
 sit sapiens.* Et hoc etiam, sit omnis
 eius discretio, hoc omnis eius sit
 sapientia; vt in hac parte nulla sit
 discretio. Consummatum verò &
 perfectam obedientiam, ostendit
 idem beatus Bernardus dicens:
 Discretionis locum, fratres, in no-
 bis suppleat obedientiæ virtus, vt
 nihil plus, nihil minus, nihil aliter,
 F 2 quam

quam imperatum sit, faciatis. Tan-
 ta igitur debet esse perfectio in no-
 stra obedientia, vt propter eius bo-
 nū aggrediamur etiam impossibi-
 lia, si à maiore fuerint imperata;
 cap. 68. sicut beatus Pater noster dicit: Si
 cui fratri aliqua sorte graua, aut im-
 possibilia iniungantur, suscipiat qui-
 dem iubentis imperium cum omni man-
 suetudine, & obedientiâ &c. Usq; ibi:
 Ex charitate, confidēs de adiutorio Dei,
 obediat. Partes igitur Obedientiæ cū
 Dei adiutorio conseruemus, & vo-
 luntariē, & promptē, & integrē o-
 bedire curemus: vt obedienti Dei
 filio in nostra obediētia placeamus,
 eiusq; membra obediendo, vsq; ad
 mortem perseuerantes, efficiamur.
 Sanè obedientium status potest
 multipliciter, comēdari, & obedi-
 entia vt res charissima, debet charis-
 simē obseruari. Quia signū est ma-
 ximæ dilectionis obseruatio māda-
 torum in obedientis opere; sicut le-
 gitur

gitur in Ioan: *Qui audit verba mea, Ioan 14: & facit ea ipse est qui diligit me. Item: 21.*

Animus obedientis est domus, & mansio Trinitatis, in Ioan: *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansione apud eum faciemus.* n. 230

Est autem obedientia comendabilis quia possibilis, quia suavis seu dulcis, quia triumphalis, quia vitalis, quia placabilis. Per ipsam etiam Obediens alijs præficatur creaturis, per eam imperator, Dei frater, efficitur, ad eius preces Deus quasi obediens inclinatur. Obedi-
dientia
commē-
dabilis
quia

Est igitur Obedientia possibilis, etsi aliquando videatur difficilis: nam nunquam ultra quam humana natura portare possit, Scriptura, vel Prælatus præcipit, nec supra hominem statuit, aut iniungit: etsi aliquando Beatus B E N E D I C T Y S mandat aliquid districius, vt mores emendemus in me-

Dento
 30. 11.
 lius; sicut legitur in Deuteronom.
 Mandatum hoc quod ego precipio tibi
 hodie non supra te est, neque procul
 positum, nec in caelo situm, ut possis di-
 cere: quis nostrum valet ad caelum
 ascendere, ut deferat illud ad nos, &
 audiamus, atque opere compleamus?
 neque trans mare positum, ut cause-
 ra & dicas: Quis ex nobis transfre-
 tare poterit mare, & illud ad nos
 usque deferre, ut possimus audire,
 & facere quod praeceptum est? Sed
 iuxta te est sermo valde, in ore tuo,
 & in corde tuo, ut facias illum. Item:
 Beatus Ioan. in Canon. Hec est e-
 nim charitas, ut mandata eius custo-
 diamus, & mandata eius grauia non
 sunt.

Suaui.

Item obedientia est suaui & dul-
 cis: quoniam Dominus posuit sua-
 ue iugum & leue, non asperum &
 difficile; sicut legitur in Matth.
 Iugum enim meum suaue est, & onus
 meum leue. Psalm. Quam dulcia fau-
 cibus

Matt. 11

30.

Psalm. 118

cibus meis eloquia tua? &c. Et in Ec-
 clehiast. Agnoscent qui derelicti sunt, Eccl. 23.
 quoniam nihil melius est quam timor 37.

DEI; & nihil dulcius, quam respicere
 in mandatis Domini. Nam habito re-
 spectu ad vitæ æternæ perpetuam
 amœnitatem, & damnationis per-
 petuæ æternam durabilitatem, &
 intolerabilem acerbitatem; man-
 data DEI, & cuiuslibet sui Vica-
 rij, sunt quædam quasi charissimi
 amici consilia, animum sapientis
 valdè dulcorantia, dum animum
 subditiad vitam adijciunt, & mor-
 tem effugere instruunt. Et quando
 hæc consilia saporantur, anima his
 sanis consilijs dulcoratur; sicut in
 Prouerbijis dicitur: *Vnguentis, & Prou. 27.*
varijs odoribus delectatur cor, & 9.
boni amici consilijs anima dulcora-
tur.

Item est Obedientia triumph- *Trium-*
 lis: nam illum qui libenter obedit *phalis.*
 DEO, eum DEVS succumbere in vi-

tiorum bellis de facili non permit-
 tit, sicut Salomon in Prouerb. dicit:
Prouer. 21. 28. Vir obediens loquetur Victorias. In
 plurali dicit, Victorias, vt obedi-
 tiam frequenter vincere scias. Qui
 portat iugum patienter Obedien-
 tix, maior Rex est, quam qui mul-
 tas expugnat vrbes fortiter. Et qui
 animi sui dominium per obedi-
 tiam meretur, expugnatore multa-
 rum vrbiū anteferetur; sicut per
Prouer. 16. 32. Salomonem in Prouerb. dicitur:
Melior est patiens viro forti, & qui
dominatur animo suo, expugnatore
Vrbiū.

Vitalis. Item Obedientia est Vitalis. Ad
 vitam enim obseruatio mandato-
 rum preparat, & aeternæ vitæ
 ingressum donat; sicut in Matth.
Matth. 19. 17. Si vis ad vitam ingredi, serua man-
data. Nec mirum si ad vitam in-
 grediamur per mandata, ipsa e-
 nim sunt aeterna vita, sicut le-
Ioan. 12. 49. gitur in Ioh. Qui misit me Pater,
 ipse

ipse mihi mandatum dedit quid dicam,
 & quid loquar & Scio quod mandata
 eius vita aeterna est. Et in Prouer- Prou. 70
 bijs dicit Sapiencia: *Fili mi custodi* ^{1.}
sermones meos, & praecepta mea recon-
de tibi. Et sequitur: *Serua man-*
data mea, & viues, & legem meam
quasi pupillam oculi tui.

Item, Obedientia est placabilis: quia est victima, pra alijs, Placabilis.
 Deo amabilis. Vnde in lib. Re- 1. Reg. 15. 220
 gum: *Obedientia Sacrificijs prefer-*
tur. Vbi sic legitur: *Numquid vult*
Dominus Holocausta, & Victimae,
& non potius vt obediatur voci Do-
mini? Melior est enim Obedientia,
 quam *Victima*: & auscultare, magis
 quam offerre adipem arietum, quoni-
 am quasi peccatum ariolandi est, re-
 pugnare, & quasi scelus Idololatriae
 nolle acquiescere.

Obedire namq; est quasi quod-
 dam sacrificium salutare, in quo

F 5 tan-

tantum oratio apud DEVM nosci-
tur impetrare, quod non solum o-
rans obediens exauditur; sed et-
iam petitionis eius efficacia multi-
plicatur; sicut legitur in Ecclesiasti-
co: *Qui conseruat legem, multipli-
cat oblationem. Sacrificium salutare
est attendere mandatis, & discedere
ab omni iniquitate.*

*Eccles.
35.1.*

Obediencia quippe est quidam
gladius liberi arbitrij superbiam
domans, Monachum i m m o l a n d o
DEVM eidem placans de facili;
Sicut dicit Beatus GREGORIUS:
DEVM tanto citius quisque pla-
cat, quanto repressa arbitrij su-
perbia, gladio pæcepti se im-
molat.

*Obediens
alijs præ-
ficiatur.*

Item, Obediens alijs præficiatur:
quia alijs excellentior efficitur, &
est posterior nullis, caput omni-
bus, non inferior alicui, cauda nul-
li. Hoc expresse in Deuteronom.
probat,

probatur, vbi sic legitur: *Si audieris* Dent. 28
Vocem Domini Dei tui, ut facias 16. & 130
custodias omnia mandata eius, que
ego precipio tibi hodie, faciet te Do-
minus DEVS tuus excelsores cun-
ctis gentibus, que versantur in ter-
ra. Item in eodem: Constituet
te Dominus in caput, & non in cau-
dam: & eris semper supra, & non
subter, sitamen audieris precepta Do-
mini DEI tui, que ego precipio tibi ho-
die, & custodieris, & feceris, ac non
declinaveris ab eis. Et merito, quia
dignus est preesse, qui discipulus
prius fuit. Unde Canonista: In
Magistrum non debet assumi, qui for-
mam discipuli non assumpsit, nec pre-
esse dignus est, qui subesse non
no-
uit.

Creaturis etiam per obedien- Alijs im-
 tiam liberè imperatur, & ab eis pa- perato
 rretur obediendo; sicut patet in
 ilosue, de quo superius tactum
 fuit, quod nec vnum verbum
 aud

de mandatis eius non preterijt, cui
 Sol obediuit, quando sibi imperan-
 do dixit: *Sol contra Gabaon ne mo-
 uearis.* Et sequitur: *Steteruntq; Sol
 & Luna, donec ulcisceretur se gens de
 inimicis suis.* Nam obediens & Fi-
 delis transplantat arbores & mouet
 montes: sicut legitur in Luca: *Si
 habueritis fidem sicut granum sinapis,
 & dixeris huic arbori; modo exadica-
 re, & transplantare in mare, obediet vo-
 bis.* Et in Math. *Dixeris monti huic
 transi hinc illuc, & transibit, & nihil
 impossibile erit vobis.* Patet etiam o-
 bedientix virtus, in hoc quod egit
 Beatissimus Maurus, qui sicut dici-
 tur in Dial. S. Gregor. obediens
 Patri Suo & Nostro, super aquas sic-
 cis pedibus ambulauit, & à submer-
 sione Beatum Placidum liberauit.
 Ego autem non miror si totus mun-
 dus obediens obediat, qui propter
 Deum se totum alteri donat, & quia
 nihil sibi de se retinet, iuste omni-
 bus

bus Creaturis preeminere dicitur.

Obediens etiam Dei frater efficitur; sicut in Matth. dicitur: *Quicumque fecerit voluntatem patris mei, qui in caelis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.*

Matt. 12.
5. c.

Iste Deo valde propinquus, qui est Dei frater factus. Nec Soror est solum, & frater, & mater; Sed est Deo intimus, & charissimus:

sicut legitur in Ecclesiastico: *In iudicando esto pupillis misericors ut pater,*

Eccel. 4.
10.

& pro viro matri illorum, & eris tu velut filius altissimi obediens, & miserebitur tui magis quam mater. Habent enim obediens secum totam Tri-

nitatem, & Spiritum Sanctum specialiter, & effectum, sic legitur in

Act. *Et nos sumus testes horum verborum, & Spiritus Sanctus quem dedit*

Act. 5.
32.

omnibus obediens sibi. Deus insuper, quia obediens obediens precibus inclinatur: Obediens enim quodammodo à Deo dominari sibi permittitur, dum facit quic-

Deo

F 7

quid

174. SPECULI D. BERNARDI

Ios. 10.
13.

quid ab ipso obedientis precibus
postulatur; sicut in Iosue legitur:
Stetit itaque Sol in medio caeli, & non
festinauit occumbere spatio unius
diei. Non fuit ante nec postea tam
longa Dies, obediente DEO voci ho-
minis, & pugnante pro Israel. Hinc
beatus Gregorius dicit: Si obedi-
entes sumus prepositis nostris, o-
bediet DEVS orationibus no-
stris.

Obedientia superius commen-
data, videndum est de inobedi-
entium culpa, vel poena.

*Pene
inobe-
dientis*

Est sciendum, quod inobediens
qui vocem Dei, vel prelati in oba-
diendo non audit, se membrum
Dei non esse, ostendit. Deus eius ei
maledicit, temporalem poenam in-
currit, dignitatem amittit, & exe-
crabilis fit, & Deus eum aeternali-
ter punit.

Inobediens, & vocem Dei, vel
suis ministri non audiens, cum
Deo

Deo non obediat, se membrum
Dei non esse, demonstrat; sicut Io-
an. in Canon. sua probat, dicens:

Nos ex Deo sumus, qui nouit Deum, 1. Ioan. 4. 6.
audit nos. Et veritas in Ioan. Qui ex Ioan. 8.
Deo est, verba Dei audit; propterea 47.
vos non auditis: quia ex Deo non estis.

Ideo à Deo dimittitur, suis deside-
rijs derelinquitur, & vt alienum
membrum, & in Deum partem
non habens, in suis auersionibus
ire permittitur. Vnde per Psalm.
dicitur; *Non auduit populus meus* Psal. 80.
vocem meam, & Israel non intendit
michi, & dimisi eos secundum desideria
cordis eorum, ibunt in adiuuentioni-
bus suis.

Item, inobediens maledictio-
nem incurrit; sicut Ieremias o-
stendit dicens: *Maledictus vir,* Ier. 11. 3.
qui non audierit verba pacti hu-
ius, quod precepi patribus vestris,
in die qua eduxi eos de ter-
ra Egypti, de fornate ferrea,
dicens:

dicens: Audite vocem meam, & facite omnia, quae precipio vobis, & eritis mihi in populum. & ego ero vobis in DE-

Deuter. 28. 15.

VM: Et in Deuter. maledictiones incurrit qui legem non intelligit, vbi dicitur: Si audire nolueris vocem Domini Deitui, ut custodias, & facias omnia mandata eius, & ceremonias quas ego precipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones istae, & apprehen-

Maledi-

dent te. Maledictus eris in ciuitate. Ex

Etus in a. gro, &c.

ista maledictione datur in reprobum sensum, ita vt inobediens habeatur semper insensatus, & reputetur quodammodo fascinatus; sicut

Gal. 1. 1.

dicit Apostolus ad Gal. O insensati Galatae, quis vos fascinavit veritati non obedire?

Pena tēporalis.

Inobediens praeterea temporalem poenam incurrit. Nam ipse & sua diripiuntur, vituperio exponitur, fabula & derisio efficitur, & etiam compedum poenam damnatur.

Tob. 3. 4.

Vnde in Tobia dicitur: Quoniam non obedi-

obediimus praeceptis tuis, ideo traditi
 sumus in direptionem, & in captivita-
 tem, & mortem, & fabulam, & im-
 properium omnibus nationibus, in qui-
 bus disperisti nos. Et in Daniele: Non
 obediimus servis tuis Prophetis qui lo-
 cuti sunt in nomine tuo, & sequitur:
 Nobis autem confusio faciei, sicut est
 hodie viro Iuda, & habitatoribus in
 Ierusalem. Et sicut videmus hodie
 ad litteram fieri, dignum est quod
 Dominus Monachos & personas,
 in quibus Obedientia non regnat,
 multis afflictionibus, & diuersis tri-
 bulationibus afficiat, & ipsos cum
 vacent occupationibus atterat, qui
 contemnunt mandatis Dominicis,
 & suis superioribus obedire. Vt pos-
 sit illis illa Ecclesiast. sententia con-
 venire: *Seruo maleuolo tortura &*
compedes, mitte illum in operationem
ut vagetur. Et sequitur: *Quod si*
non obauerit curus illum compe-
dibus. *Aug. de Seru. contemnens.*
 Inobe-

Dan. 9.

6.

Eccl. 33.

27.

num. 30.

ite
 ni-
 E-
 nes
 v-
 tem
 cias
 ruas
 ex te
 pen-
 Ex
 pro-
 ha-
 epu-
 licit
 nsari
 itati
 ora-
 se &
 oni-
 & er-
 atur.
 n non
 obedi-

**Amisio
dignita-
tis.**

**1. Reg.
28. 17.
& 18.**

**Job. 36.
v 12.**

**Excom-
municatio.**

**Prover.
28. 9.**

10. 1. 11. 12.

Inobediens in super amittit dignitatem propriam: Ut patet per Saulem cui in lib. Regum dictum est per Samuelem: *Faciet enim tibi Dominus sicut locutus est in manu mea. & scinder regnum tuum de manu tua. & dabit illud proximo tuo David: quia non obedisti voci Domini. Ille quam promereri poterat, amittit gloriam dignitatis, & incidit in gladium poenalitatis; sicut in Job legitur: Si audierint & obseruarint, complebunt dies suos in bono, & annos suos in gloria. Si autem non audierint, transibunt per gladium, & in stulticia consumentur.*

Inobediens est execrabilis, & potest apud Deum excommunicatus, cuius oratio non exauditur; sicut legitur in Proverb. *Qui declinat aurem suam ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.* Exauditur enim certissime oratio obedientis, nec exaudiuntur multa orationum millia contemnentis. Vnde B. Augustus in lib.

lib. de opere Monachorum: Citius exauditur operatio vnius obedientis, quam decem millia contemptorum. Inobedientes autem Apostolus ita nominavit quos vt excommunicatos; ad eorum confusionem, vitari mandavit, scribens ad Theff.

Si quis non obedierit verbo vestro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, vt confundatur. 2. Theff. 14.

Inobedientes etiam puniuntur: quia a terra viuentium, qua promittitur obedientibus, excluduntur; sicut in lib. Num. legitur: Omnes homines, qui viderunt Maiestatem meam, & signa qua feci in Aegypto, & in solitudine, nec obedierunt voci mee, non videbunt terram pro qua iuravi Patribus eorum. Qui enim non obedit voci Pralati, danabitur perpetua morte, vt habetur in Deuteronom. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdoti imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo suo, & decreto iudicis

Exclusio a terra viuentium. Numer. 14. 23. Deuter. 17. 12.

ni-
u-
est
do-
&
&
no
fo-
di-
ce-
an-
dies
ria.
per
ur.
do-
us,
le-
em
erit
ssi-
au-
llia
in
lib.

Iudicis morietur homo ille, & auferes
 malum de domo Israel. Et aduersarius
 ei omni populus obedientium, & san-
 ctorum ciuium, & in eum deseruiunt ut
 in contumacem, & proteruum, & con-
 temnentem patris & matris imperium;
 sicut legitur in Deuteronom. Si ge-
 nuerit homo contumacem filium & pro-
 teruum, qui non audiat patris aut ma-
 tris imperium, & coactus obedire con-
 tempserit, apprehendent & ducent
 eum ad seniores ciuitatis, & morietur.
 Nam & inobediens priuatur coele-
 sti gloria, & in interitum debetur
 ei poena aeterna; sicut Apostolus ad
 Thessal. Qui non obediunt Euangelio
 Domini nostri Iesu Christi, dabunt poe-
 nas in interitu aeternas, remoti à facie
 Domini, & gloria virtutis eius. Nam
 talis luctu, & tardâ poenitentia du-
 rus vocem illam dabit poenis aeter-
 nis adiectus, de qua Salomon in
 Proverb. Proverbis loquitur: Cur detestatus
 sum disciplinam, & increpationibus non
 acquieuit

Deut. 21
18.

2. Thess.
1. 8.

Proverb.
5. 12.

*acquiensit cor meum, nec audiui vocem
 docentium me, & magistris non incli-
 nauit aurem meam? Penè fui in omni
 malo in medio ecclesie & synagoga. Vi-
 disti iam obedientium præmia? ac-
 quire obedientium merita, attende
 contumacium supplicia, stude obe-
 dientiæ adhærere, inobedientium
 fortem fugere: nam obedientia co-
 ronatur, & loco gloriæ prædica-
 tur; sicut dicit Apostolus ad Roma-*

nos: Obedientia vestra, in o-

Rom. 161

mnem locum diuulgata

191

est.

CA-

CAPITVLVM X.

IN QVO QVÆ-
STIO, VTRVM CON-
TENTA IN REGVLA SINT
præcepta, ponitur & dis-
putatur.

RIBVS professionis
partibus, secundum
quod ministravit Do-
minus, pertractan-
do premisis: Nunc
in vltima particula primæ partis,
quæstio est subiicienda, quæ in prin-
cipio voluminis, fuit totius opuscu-
li prima causa. Hac igitur quæstio-
ne sic queritur:

*An omnia sint præcepta quæ in S. Pa-
tris nostri Regula continentur?*

Vtrumne nihil in ea præcipia-

rum, aut aliqua sint monita, vel consilia?

Item, Et si dicantur omnia precepta, utram sint ad poenam eternam obligatoria?

Item, Si dicantur omnia monita vel consilia, an sint in Monacho quam in alijs grauiora?

Et praeterea, Si aliqua precepta esse determinentur, quae sunt illa, ex quibus transgressores ad culpam mortalem obligantur?

Postremo, Si aliqua sint culpae aggravantia venialem, quantum aggravant magis in Monacho, quam in alia quacunque persona?

Sane licet, ultra vires aestimem hanc quaestionem, ut in principio tetigi, enodare; cogor tamen frequentibus pulsationibus, prout Deus dederit, respondere: & protestor quod non respondeo ut magister, sed ut discipulus, Regulaeque minister:
Nec

Nec modo Scholastico disputando, sed modo Monastico conferendo. Et quicquid sim dicturus, non intendendo iudicare de legis nostræ viribus; quia mihi non permittitur, nec licet; sed secundum ipsam sermo meus totaliter esse debet. Sanctus enim qui eam instituit, tunc de ipsa iudicauit. Sed iam ea constituta, nihil mihi licet constituere super ea; sicut in libro de vera Religione, de legibus secularium beatus Augustinus ait: In istis temporalibus legibus, quanquam de his homines iudicent cum eas instituerint, tamen cum fuerint institutæ ac firmatæ, non licebit iudici de his iudicare, sed secundum ipsas.

Quod verò tota Regula sit præceptum, innuit verbum in principio Regule positum: *Ausculta o fili præcepta Magistri.* Item & aliud: *Ergo preparanda sunt corda & corpora nostra sanctæ præceptorum obedientie milita-*

*In Pro-
log. Reg.*

militatura: Item, ipse Pater & Magister mandat; *ut in omnibus omnes magistrum sequantur regulam, nec ab ea temerè declinetur à quoquam.* Igitur si in omnibus, & ab omnibus Regula sequenda est, nec à quoquā temerè declinanda, nullus aliquo instituto regulari excusabitur, & in omnibus ex præcepto debet seruari. Ergo tota præceptum esse videtur. Præterea beatus P. N. Benedictus regulares obseruantias, *seruitium sanctum appellat*, & illud etiam Monachos professos fuisse indicat, ubi ipse dicit; *propter seruitium sanctum quod professi sunt.* Sed quod profitetur quis solemniter, vouet; & si fiat contra votum solempne, culpam mortalem habet. Ergo facere contra votum professionis, erit causa culpæ mortalis. Sed professi sumus seruitium, sanctæ Regulæ, ergo faciendo contra erit peccatum mortale. Item, si Beatus Pater

Cap. 3o

Cap. 5o

Ibidem.

G

Bene-

Ca. 6.
Reg. *Benedictus vana verba, otiosa, & risum mouentia aeterna clausura damnauit, & ista sunt in alijs, qui nō sunt professi Regulam, peccatum veniale, sed in Monacho damnabile; si illud quod minus videtur inesse, inest culpa damnabilis; & illa magis quae videntur inesse, inerunt, culpa mortalis erit: sicut ieiunia Regulæ violare, carnes comedere, & propriū habere. Ergo in alijs quae sunt maiora, quā verba otiosa & similia, Monachus qui comittit, peccatū mortale incurrit. De praemissis autē B. Be-*

ibidem. *neditus sic dicit: Scurrilitates verō & verba otiosa, & risum mouentia, aeterna clausura in omnibus locis damnamus, & ad tale eloquium discipulum aperire os non permittimus. Item multum facit ad hoc, quod sanctissimus*

Cap. 58. *Pater N. dicit: Si habita secum deliberatione promiserit se omnia custodire, & cuncta sibi imperata seruare, tunc suscipiatur in cōgregatione. Cum ergo ille qui recipitur, se omnia custodire*

& nodire polliceatur, si aliquid ipso-
 rum transgreditur, promissio, vo-
 tum, & professio violantur. Ergo
 hoc peccatum mortale esse videtur.
 Item ex verbis etiã B. Patris nostri
 sumitur argumentum, quod vide-
 tur esse super omnia argumentum, *Ibidem:*
 cum dicit: *Suscipiendus autem, in Ora-*
torio coram omnibus promittat de sta-
bilitate sua, conuersione morum suorũ,
& obedientia coram Deo & sanctis eius.
 Et sequitur terribile verbum, & val-
 de pfitentibus metuendũ, cum sub-
 dit: *Vt si aliquando aliter fecerit, ab eo*
se damnandum sciat, quem irridet. Igi-
 tur cum Deus neminem damnet si-
 ne peccato mortali, & faciẽs contra
 Regulã subijciatur æternæ damna-
 tioni, tota Regula erit tale præceptũ,
 quod obligat ad mortale peccatũ.

De viribus autẽ voti, & q̄ ea quæ
 vouemus ex debito teneamur red-
 dere, dicit B. Aug Sunt quædã q̄ nõ
 vouẽtes debemus, quædã et quæ nisi
 vouerim⁹, nõ debem⁹; sed postq̄ ea

Deo promittimus, necessario reddere constringimur. At idem facit, quod eodem modo est præceptum de impletione voti, & obseruantia iuramenti; sicut legitur in lib. Nu-

Numer. 30. 30. *Si quis virorum votum domino vouerit, aut se cōstrinxerit iuramento, non faciat irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit.* Nam vouere est consilij, sed reddere est præcepti, vouere voluntatis, reddere necessitatis. Vnde Psalmista: *Voue-*

Psal. 75. 32. *te & reddite Domino, &c.* Item si dicimus quod tota Regula est præceptum, si non fiat, habebit supplicium æternum; Sicut dicit B. Gregorius: Quod præcipitur, imperatur; quod imperatur necessitas est fieri, si non fiat, pœnã habet. Augustinus: Quod Cæsar præcipit, ferendum est; quod imperat, tolerandum. Item de consilio, & præcepto, & voluntate, & arbitrio dicit B. Gregorius: Vbi consilium datur offerētis arbitrium est, vbi

vbi præceptum, necessitas seruien-
tis. Item Augustinus: Quisquis
præceptis Domini non obtempe-
rat, reus est & debitor pœnæ. Et pau-
lò post: Præcepto Domini non o-
bedire, peccatum est, & consilio si
vri volueris, minus boni adipiscê-
ris. Dato igitur quod totam Regu-
lam professi simus, & in profesio-
ne votum emisimus, ergo neces-
sario ad totam Regulam obseruan-
dam tenemur. Cum igitur tota Re-
gula sit præceptum, & ad peccatum
mortale obligatorium, facientes cõ-
tra Regulæ promissionem incur-
runt æternam damnationem.

Quod autem illa quæ continen-
tur in Regula non sint vota, vel præ-
cepta, & per consequens non sint
ad pœnam æternam obligatoria, pa-
tere videtur ex eo, quod B. Benedi-
ctus dicit: *Ausculata, ô fili, præcepta in Pro-*
Magistri: quasi exponendo in con-
tinenti subiungit: *Admonitionem pij*

G 3

Patris

Patri libenter excipe, & efficaciter comple. Ergo Regulam statuit non præcipiendo, sed potius admonendo. Item, ducatus Euangelij non est totaliter per præcepta, sed est in multis, & ferè in omnibus per consilia: Sed B. P. Benedictus Regulam inducit *per ducatum Euangelij*; ergo nõ continetur tota sub viribus præcepti, sed potius per semitas consilij. *p-*se enim sic ait: *Succinctis ergo fide, vel obseruantia bonorum actuum lumbis nostris, per ducatum Euangelij pergamus itinera eius, ut mereamur eum, qui nos vocauit, in regno suo videre.*

Præterea si daretur quod tota Regula esset præceptum; eius obseruãtia non solum esset grauis, sed etiã intolerabilis: sed B. P. Benedictus nihil constituit graue, nihil asperũ, nihil importabile; ergo non est tota præceptum sanctæ institutio Regule. De his B. Benedictus sic dicit:

Con-

Constituenda est ergo à nobis Domini- Circa fi-
nem Pros-
logi.
 ci Schola seruitij, in qua institutione
 nihil asperum, nihilq; graue nos con-
 stitutos speramus. Sed & si quid re-
 strictius paululum, dictante æquitatis
 ratione. propter emendationem vitiorū,
 vel conseruationem Charitatis proces-
 serit, non illico pauore perterritus, refu-
 gias viam salutis, quæ non est nisi an-
 gusto initio incipienda. Est igitur Re-
 gula ex ratione æquitatis dictata, ad
 vitiorum emendationem, ad Cha-
 ritatis conseruationem, & ad viæ
 salutis ostensionem. Ergo est potius
 per monita edita, quã per præcepta
 totaliter imperata. Item, si daretur
 quod Regula esset præceptum data,
 cum esset multis importabilis, & in
 multis quodammodo impossibilis,
 non haberet omnia illa quæ sunt
 necessaria in lege condenda. Sed
 hæc lex est, vt dicit Beatus Bene-
 dictus, sub qua militare debemus,
 ergo in ipsa omnia quæ requiruntur

in lege condenda, inueniemus. Quæ sint autem illa, Isidorus exprimit, dicens: Erit autem lex honesta, iusta, possibilis secundum naturam, secundum consuetudinem patriæ, locoq; ac temporî conueniens, utilis & necessaria. Per te autem videas, si omnia concurrerent supra dicta, si præceptum esset tota Regula. Ad id etiam facit, quod si Regula esset præceptum, iam non spirituales viros in via paradisi regeret, sed potius laqueis plena infernalis muscipula profitentes Diabolo illaquearet. Sed cum B. Benedictus omnium iustorum spiritu fuerit plenus, non est dubium quod fuerit misericors & pius, ac benignus, cum ipsa benignitas sit Spiritus sanctus. Non est igitur credendum, quod omnia præceperit quæ nobis agenda esse decreuit, vt stricto gladio omnes transgressores volens interficere, æterna voluerit morte perire.

perire. Nam si sic esset, non esset Regula data ex pietate paterna, sed ex crudelitate tyrannica: Nec esset discretionem præcipua, sed penitus indiscreta.

Ad ipsam sanè quæstionem soluendam, & ad veritatem virium Regulæ intelligendam, quantum possū videre & capere, tria videntur attendenda esse debere, scilicet Regula dirigens, persona suscipiens, & efficacia consequens.

Circa primum considerandum, quid ab ipsa Regula supponatur. Quid in ipsa Regula ministro Regulæ, Abbati videlicet, committatur.

Et notandum ad hæc, quod secundum Richardum de S. Victore, Regula dicitur eò quod rectè regat, aut quod rectè doceat. Item secundum Isidorum, Regula dicta est eò quod rectè ducat, nec aliquando aliorum trahat; vel quod regat; vel

*Regula
vnde
dictas*

G 5 quod

quod normam rectè viuendi præbeat, vel quod distortum prauumq; corrigat. Igitur oportet Regulam aliquid præsupponere, ad cuius similitudinē sit ipsa Regula, & appareat in se recta. Et ista rectitudo est essentialis. Oportet enim adhuc quod sit Regula recta, q̄ sit alicuius rectitudinis similitudo expressa. Et hoc est Sanctorum Regulæ essentialis, moralium supponere Regulam præceptorum. Vnde B. Benedictus Regulam positurus ait: *Succinctis ergo fide, & obseruantia bonorum actuum lumbis nostris, per ducatum Euangelij pergamus itinera eius.* Ergo Regula Beati Patris nostri, præceptorum rectitudinem moralium præsupponit. Cum autem omnis Regula debeat ab alijs Regulis, vel statutis, aut obseruantijs discerni, vel distingui; oportet eam per aliquod speciale statutum discerni. Nam omni Regulæ est commune, vt præ-

tactum

In Pro-
logo.

tatum est, quod vel rectè ducat,
 vel rectè regat. Ad hoc autem
 quod nostra Regula discernatur
 ab alijs, oportet quod speciale a-
 liquid statuatur, & propterea San-
 ctus Pater dicit: *Instituenda est er-
 go à nobis Dominici Schola seruitij.*
 Hoc igitur Regulæ est quasi sub-
 stantiale, aliquorum videlicet spe-
 cialium institutio statutorum.
 Credo enim impossibile alias Re-
 gulam specialem intelligi, nisi
 contingat per aliquid speciale di-
 stingui. Præterea, quia sicut dicit
 Beatus BENEDICTVS: *Omnis e- Cap. 308*
tas vel intellectus proprias debet habe-
re mensuras. Et idem dicit: *Non dici- Cap. 341*
mus, ut personarum, quod absit, ac-
ceptio sit, sed infirmitatum conside-
ratio.

Ex his colligitur, quod iuxta do-
 ctrinam morum, & considerationē
 statutorū, diuersi subditi & Religio-
 si, sunt diuerso modo tractandi, &

idomum G 6 maxi-

maximè in promotione, & prouisione, & correptione. Eset autem impossibile ad aliquam artem, vel Regulam vnā reducere hanc varietatem diuersorum Regularium, & singularium personarum. Oportet ergo quod Regula totum non statuatur, sed Abbati, qui est minister Regulæ, multa relinquat. Et hoc intelligo Regulæ esse quasi accidentale. Accidit enim ei, non propter se, sed propter diuersorum differentiam subditorum.

Colligas ergo ex præmissis, quod quedam sunt regulæ essentialia, ea videlicet quæ supponit. Nonnulla quasi substantialia, ea scilicet quæ immobiliter statuit. Cætera quasi accidentia, ea scilicet quæ Abbatis ministerio, vel arbitrio derelinquit. Vidisti quæ sunt illa quæ supponit, moralium scilicet regulam præceptorum, & illud, vt prædixi, est quasi essentialia. Quæ sunt autem illa quæ immobi-

immobiliter statuit, patet ex textu
Regulæ, & maxime ex modo pro-
fessionis emissæ.

Sed circa personam Regulam
suscipientem, tria sunt consideran-
da: Personæ discretio, Regulæ ele-
ctio, & facta promissio vel pro-
fessio.

Discretio: quia nisi esset ad mi-
nus ita discreta persona, quod actu
vel habitu, ad quod se obligat pro-
fitendo, intelligeret, iudicio meo il-
la professio non valeret. Dicit e-
nim Augustinus: Nullius crimen
maculat nescientem. Ita etiam
nullum votum obligat ignoran-
tem.

Item consideratur electio. Quia
nisi persona voluntaria modo ali-
quo esset, professio non teneret.
Dicit enim Beatus Augustinus: Il-
lud quod voti est, suaderi potest, im-
perari non potest.

Consideratur insuper professio-

G 7 nis

nis emissio, siue sit discursu temporis tacita, siue per solemnem expressam professionem. Quia nisi altera earum adesset, Regula non ligaret. Vnde Beatus Benedictus: *Cap. 58. Si habita secum deliberatione, promiserit se omnia custodire; vsque ibi: Sciens se iam sub lege Regula constitutum, quod ei ex illa die non liceat egredi de Monasterio, nec collum excutere de subiugo Regula, quam sub tam morosa deliberatione licuit aut excusare aut suscipere.*

Cum autem profitens, sicut ex verbis Regulae patet, nihil aliud voueat; nihilque Deo promittat nisi *stabilitatem, morum conuersionem, & obedientiam*; iudicio meo, de vi Regulae ad aliud non obligatur. Et praeter illa tria necessario ad aliud non tenetur: Praeterquam ad ea quae Regulae minister praecipit iuxta ipsam, & ad illius statum praecipit & apponit obseruantiam. Hoc enim

enim quod Abbas non præter De-
um vel contra præcipit, & profitens
in ipsa obedientiæ professione in-
cludit. De his ita dicit Beatus Ber-
nardus: Nihil mihi prælatus pro-
hibeat de his quæ promisi, nec plus
exigat quam promisi; nisi mea vo-
luntate non augeat vota mea, nec
minuat sine certa necessitate.

Ex his, ut arbitror, uterque po-
test advertere, & plenè intelligere,
quid habeat Regula præcepti, &
quid per modum præcepti sit in ea
ita obligatorium, quod eius trans-
gressio adducat æternum interi-
tum.

Circa tertium, & ultimum inter
tria principalia superius posita, vi-
delicet efficaciam consequentem,
video quod triplex potest esse effi-
cacia Regulæ, scilicet Instructio im-
peritorum, Correctio delictorum,
& Acquisitio meritorum.

Regula verò est instructio impe-
ritorum,

ritorum ; Vnde dicitur Regula, eò quod rectè doceat. Regula dicitur correctio delictorum ; Vnde Regula dicitur, eò quòd rectè dirigat. Regula etiam est acquisitio meritum ; Vnde Regula dicitur, eò quod rectè ad gratiam, & gloriam pramiorum perducatur. De primo Beatus Basilius in Regula Monachorum : Oportet ante omnia summam diligentiam adhiberi, quod possint ad omne virtutū exercitiū probabiliter institui, tam in intellectu, quam in opere, quam etiam in verbo. De secundo, quod est correctio delictorum, dicit ibidem Beatus Basilius : Iniungenda est cura ab his qui præsunt, pro merito ætatis aut delicti, correptionis mensuram singulis adhibere. Et qui seruent eos primū omnium à sermonibus otiosis, ab iracundia, & incitamentis gulæ, & à cunctis indecentibus, & inordinatis moribus.

bus. Est etiam postremò adquisi-
tio præmiorum & meritorum, vt
secundum hæc sit Regula quasi re-
giminis gratia, vel quasi regalis glo-
ria. Quia per gratiam meritorum,
ducit ad gloriam præmiorum; vn-
de cum dixisset Beatus Benedictus:
*Per ducatum Euangelij pergamus iti-
nera eius*: per quod innuit acquisi-
tionem ex Regula meritorum; sub-
sequenter adiungit: *Vt mereamur
eum, qui nos vocauit, in regno suo vi-
dere*: per quod innuit gloriam præ-
miorum.

In Pro-
logo.

Et ad clariorem intellectum eo-
rum trium quæ Monachus pollice-
tur, dico; quod si Monachus gyro-
uagus, vel Apostata efficitur stabili-
tatem deserens quam promisit; vel
si omninò mores regulares abijcit,
& ad seculariter viuendum se de-
derit; vel si abiecto obedientiæ frœ-
no promissæ, per campos propriæ
voluntatis currit, vt Abbati & re-
gula

gula nec subdi, nec obedire velit, ipsum esse voti transgressorem, & pacti prauaricatorem, & in hoc statu saluari non posse, & eum in statu saluandorum non esse.

Adijcio etiam, quod abdicatio proprietatis, & obseruatio continentia salutaris, in morum conuersione includuntur. Quæ plenè non seruaretur, si is, qui proprii corporis potestatem non habet, proprietatem de rebus omninò non abdicaret, ita quod nullam rem retineat Monachus, nisi quod Abbas dederit, aut scienter permiserit. Nec potest contrahere matrimonium, aut sine transgressione voti continentiam violare.

Premissa igitur tria in professione discrete scripta, & expresse nominata, dico substantialia, & transgressorem, vt prædixi, ad culpam mortalem obligatoria. Et alia dico non esse sub viribus præcepti:

Nec

Nec profitentem dico ex voto ad eorum plenam obseruantiam astringi. Nam alia, præter illa tria, voluntatem nobis sancti patris, & viuendi normam, rectissimam monstrant; Vnde licet nos DEO maximè obedire teneamur, non tamen in omnibus, quæ ipsius indicant voluntatem, ex præcepto astringimur; imo sunt aliqua consilia, nonnulla monita, & aliqua sunt præcepta. Per modum igitur illum quem retinet Euangelica Regula, procedit regula Monastica.

Similiter illa quæ respiciunt Abbatis verbum, non debent respici vt præceptum. Quædam enim dicit monendo, quædam etiam consulendo, & nonnulla præcipiendo.

Attendendum est igitur in Regula dirigente, & in Abbate mandante, quo affectu, & à qua intentione,

tione, & per quem modum præcipitur: & secundum hoc maior, vel minor transgressio, vel culpa debetur. De hoc dicit B. Bernardus: Inter præceptores cuius imminet nobis reuerentior auctoritas, eius grauior formidetur offensio, aut maioris mandati transgressio damnabilior æstimetur. Melius est enim obedire Deo, quam hominibus. Et in hominibus melius Magistris, quam discipulis; Maioribus mandatis maior, minoribus minor opera, & cura debetur. Porro maiora minoræue mandata dixerim secundum quod maius, vel minus velle constiterit illum qui præcipit, siue hominem, siue DEVM. Idem, Non pari culpa negliguntur; quæ non pari modo præcipiuntur, nec pari pœnâ puniuntur.

In his etiam regularibus obseruantijs, quæ non sunt de tribus in
pro-

professione distinctè expressis, & si non habeant culpam mortalem, & per consequens æternam damnationem, possunt tamen habere grauem transgressionem. Nam quæ sunt maiora, erunt in igne purgatorij quasi ligna. Quæ sunt mediocria, sicut ferrum erunt in purgatorio consumenda, locumque stipulæ tenebunt minora, iuxta illud Apostoli ad Corinth. *Si quis superedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam, vniuscuiusq; opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit.* 1. Cor. 3. 12.

Causa verò exempli inter maiora Regulæ instituta, præter tria prædicta, & in eis, vt est præmissum, inclusa sunt esus carniū sine necessitate, vel reparationis vtilitate, vel superiore mandante, Hoc nisi ex
con-

contemptu frequenter, & indifferenter ex consuetudine peteretur, peccatum mortale non iudico, nec ad pœnam mortalem obligare credo. Sed pro certo, si frequentatio eius sine causa rationabili, vt dictum est, sit, sicut ligna lōgum cruciatum habebit delinquens, tamen quasi per ignem saluus erit. Fractio verò silentij post Completorium, loquacitas, scurrilitas, & verba mouentia risum cum sui similibus, credo esse de mediocribus, quæ tardius quam stipula, citius tamen in igne consumentur quam ligna. Sed & risus nō multum immoderatus, nec cum exaltatione vocis emissus, & locutio, illis quibus aliquando licet horis, & illis quibus permittitur in locis, aliquantulum immoderata, & ex vanitate verbi que qualitate, aut quantitate, verba otiosa citius, quam præmissa; vt æstimo, punientur, & iuxta modum stipulæ facilius succendentur. Sanè

Sanè verba quæ præmissi non sic attendas, quod maiora, minora, vel mediocria magis contempnas. Dum enim in hoc corpore sumus, quasi in naui positi nauigamus, & ideo timendum est naufragium, & totale periculum naui, circa tria in professione præmissa. Nam prima post naufragium non semper inuenitur tabula, nisi per Dei misericordiam concedatur. Scissionem etiam faciunt maiora, post præmissa, in nauicula nostra, magnam, & ideo circa illa debemus habere mentem attentam. At quæ essent mediocria, facerent, etsi non maxima in naui foramina, tamen magna. Sentina etiam est perscrutanda in minimis, ne forsitan paulatim, licet tardè, quod absit, pereat nostra naui. Nam etsi primum non sit irremediabile, & repentinum periculum, cito tamen naui submergitur per secundum.

Nonnun-

Nonnunquam etiam ex tertio, & licet tardissimè, aliquando submergetur ex quarto. Quocirca minimas etiam obseruantias studeamus obseruare, & de nostra salute semper solliciti nihil vilipendamus, nihil in contemptum, vel consuetudinem reducamus.

Colligas ergo ex præmissis, quod distinctè promissa sunt vt præcepta: Maiora verò post ipsa sunt monita, locumque habent directionis & consilij, media & minora: Maiora verò promissa ad culpam obligant mortalè; Monita verò & cōsilia pœnitentiam habent proculdubio leuiorem, secundum præmissam superius distinctionem. Sed magis ponderant, & grauiora sunt in religiosa persona, quam in quacunque alia, vtpote quia Monachus magis debet esse perfectus, & ideo magis ad monitiones, ad directiones, & ad consilia est astrictus. Illa
ergo

ergo concedo argumenta, quæ probant quod non omnia quæ continentur in Regula sunt præcepta.

Ad primum autē, quod ad contrariam partem probandam inducitur, quod omnia esse præcepta videntur ex eo, quod in principio Regulae dicitur: *Ausculata, ô fili præcepta* initio
Prologio
Magistri? dico, quod non hoc verbum ex persona beati Benedicti quod se Magistrum appellet sit prolatum. Et hoc ex eo quod postea subiungitur, patet: *Admonitionem p̄i Patris libenter excipe.* Neq; enim se pium patrem appellat, qui omnem iactantiam fugiebat. Sed pium, & magistrum Christum dicit, sicut in verbis in eodem proœmio plenè ostendit: Ad illud quod dicitur: *Ergo preparanda sunt corda & corpora* Ibidem
nostra sanctæ obedientie præceptorum militatura; potest dici quod de obedientia dicitur, de qua expressè ibidem loquitur.

H

Ad

Ad illud quod subinducitur: *In*
Cap. 3. omnibus igitur omnes magistram se-
quantur Regulam &c. potest respon-
deri.

Quod illa conclusio, quod tota
 Regula sit præceptū, nullatenus po-
 test sequi. Nam Monachus non pro-
 fitetur Regulam, ad stabilitatem, &
 obedientiam, & morum conuersio-
 nem secundum Regulam, sicut dicit
 Bernardus: Nemo cum profitetur
 spondet Regulam, sed determinatē
 secundum Regulam, suam quisque
 conuersionē, suamque conuersatio-
 nem sese dirigere pollicetur. Item
 professio sic se habet: *Promitto, non*
quidem Regulam, sed obedientiam se-
cundum Regulam. Ex his igitur dico q̄
 in alijs que in professione non ex-
 primūtur, Monachus sequitur Regu-
 lam vt magistram docentem, & ad
 rectitudinem dirigentē, & salubria
 monentem, & vtilia consulentem,
 non vt iubentem, mandantem, vel
 præcipientem. Ad

Ad illud quod inducitur, quod regulares observantia seruitium sanctum appellantur, & tamen illud Monachi profitentur, ubi dicit: *Propter seruitium sanctum quod professi sunt cap. 50*

Dico, quod in verbo illo sumitur pars pro toto: quia ubi dicit hoc, nobis de obedientia loquitur, & sub rubrica de obedientia continetur; Unde sic verbum illud intelligitur: *Propter seruitium sanctum quod professi sunt*: id est, propter obedientia sancta seruitutem, de qua faciunt Monachi professionem. Ex quo patet, ex praemissis non sequi conclusionem.

Ad illud quod scurrilitas, & verba otiosa aeterna clausura damnantur, & ideò si haec minima sunt damnata, multo fortius maiora, & ideò damnabiliora.

Respondeo, qd B. Benedictus ostendit, in discipulo tantam perfectionem

H 2 esse

esse debere, quod ista minora, debet, sicut damnata vitare. Hoc etiam dicit, ut discipulum tacendo, & non fatuè loquendo, professionem acquisituum ostendat. Et ad illa nouitium instruat, non ut æternæ damnationi ipsum supponat. Quis enim dubitat maius peccatum esse murmurare, vel silentium post Completoriū frangere, quàm vnum verbum otiosum, vel iocosum locis & horis, quibus solui potest silentium, proferre? Sed de murmuratione B. Magister nihil præcipiendo dicit, sed monitionem facit, vbi ait: *Hoc ante omnia admonentes, ut absq; murmuratione sint fratres.* Item pro murmuratione, & silentij post completoriū fractione pius pater pœnam indicit temporalem in Regula; ergo patet quod non obligat ad æternam damnationem.

Ad aliud insuper argumentum quod

quod ex eo verbo inducitur, quod in regula dicitur: *Si habita secum de liberatione, promiserit se omnia custodire, &c.* Responderi potest, quod largè sumitur verbum promittendi, vt non importet obligationem voti. Et erit sensus: si ostenderit se omnia velle custodire, id est suam voluntatem ad omnia custodiēda, pro posse, dirigere. Nullus enim ita incautè emittit suam professionem, quod ita promittat omnia custodienda, & totius Regule obseruationem, quod in nullo ultra trāsgrediatur quod in regula continetur; vnde B. Bernardus: Nemo si cautè profiteretur, pollicetur in nullo se ultra transgressurum.

Et ad ista respondendo repetas, quod Monachus non profiteretur Regulam, sed profiteretur tria secundum regulam.

Ad aliud verò quod ad idem fortius inducitur: *Suscipiendus autem in Ibidem,*

H 3 Orato-

Oratorio &c. vsque ibi. *Vt si aliquando aliter fecerit, à Deo se damnandum sciat, quem irridet.*

Est respondendum, quod ita est illud verbum intelligendum: *Si aliquando aliter fecerit*, id est, si directè contra professionem fecerit. Nec dicitur contrarium facere professioni, pro transgressione cuiuslibet statuti, vel verbi in nostra Regula contenti. Sed si contrariū promissioni fecerit, de stabilitate apostatado, vel contra Regulā, & superioris preceptū vagando; vel seculariter omnino viuendo; vel obedientiā contemnendo. Et per hæc intelligas Responsum authoritaribus Augustini: Sunt quædam quæ non vouentes debemus &c. Et huic, quod legitur in lib.

Numer. Si quis virorum votum vouerit Domino, &c. Et verbo Psalmi: Vouete &c. & authoritati Beati Gregorij: Quod præcipitur, imperatur. Et Beati Augustini: Quæ Cæsar præcipit,

Numer.

30. 3.

Psal.

75. 12.

præcipit, ferenda sunt &c. Et ad illud ultimum: Quisquis præceptis Domini non obtemperat &c. Quia cum tota regula, ut præmonstratum est, non contineatur in voto, neque omnia quæ ibi continentur sint sub præcepto, & per consequens non incurrant pœnam æternam; qui cætera præter tria in aliquo transgrediuntur, nec ut præuaricatores pacti vel voti merito puniuntur.

Sanè in hac materia Magister *Contemptus duplex.*
 Gulielmus de petra alta, sic dicit: *ptus duplex.*
 Notandum quod tria timenda sunt in transgressionibus minorum mandatorum, scilicet contemptus, usus vel consuetudo, & obstinatio.

Potest autem distingui dupliciter contemptus; scilicet contemptus personæ superioris, & contemptus statuti. Et contemptus statuti est duplex, scilicet contemptus mandati, & contemptus remedij. Contemptus personæ superioris,

H 4 est

est irreuerentia potestatis. Contemptus statuti, est in illo qui mente relaxata sine freno currit per campos licentiae, transgressiones non reputans, de remedio non curans. Vnde Salomon in Prouerbijs. *Impius cum*
Prover. *in profundum venerit peccatorum,*
28. 30. *contemnit.* Praeterea Beatus BERNARDVS, vt mihi videtur, de hac materia optimè dixit: Partienda est nobis in duo haec vniuersalis obseruantia regularis; in praeccepta, scilicet, & remedia. Praecceptis instruitur vita contra peccata. Remedijs restituitur post peccatum innocentia. Sic ergo vtraque complectitur ista nostra professio, vt professus quisque, cum in aliquo regularium mandatorum deliquerit, si ad remedium aequè regulare confugerit, etsi conuincitur transgressor mandati, non tamen est preuaricator pacti. Solum itaque censuerim fregisse votum, violasse propositum,

positum, pactum præuaricasse, qui & præceptum contempserit, & remedium. Nam illum sanè dico securum, qui, etiamsi interdum obedientiæ limitem præterijt, consilium non respuit pœnitentiæ.

Hæc ergo generalis regula sit vniuersorum, quæ per se, aut propter se nec bona nec mala sunt, aut diuina institutione, aut propria cuiusquam professione fixa non sunt, vt non iussa quidem licitè, vtrumlibet, vel admittantur, vel omittantur, iussa verò sine culpa non negligantur, sine crimine non contemnantur. Vbiq; enim & culpabilis neglectus, & contemptus damnabilis est. Differunt autem, quia neglectus quidã languor inertix est, contemptus verò superbix tumor. Item, Nonnulla vaniloquia, seu stultiloquia, & quæcunq; otiosa dicta, vel facta, vel cogitata, venialia, non criminalia reputantur, excepto cum per contem-

H s ptum